

НА ШЛЯХУ
ДО
ЄДИНОЇ У. А. П. Ц.
НА ЧУЖИНІ

СІДНЕЙ – МЕЛЬБОРН

1957

НА ШЛЯХУ
ДО
ЄДИНОЇ У. А. П. Ц.
НА ЧУЖИНІ

СІДНЕЙ – МЕЛЬБОРН

1 9 5 7

ВИДАННЯ КОНСИСТОРІЇ У.А.П.Ц.
В АВСТРАЛІЇ

Ukrainian Press, 4 Lusty St., Arncliffe, N.S.W.

Phone: LX 6663

ПЕРЕДМОВА

В днях 29 — 31 грудня 1956. р. відбувся в Мельборні з благословення Високопреосвященного Митрополита НІКАНОРА, Другий Черговий Собор Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії.

Соборові цьому довелося прийняти відповідальні рішення і перевести зміни в проводі Церкви для привернення захитаної рівноваги і спокою в її житті. Собор вказав властивий шлях до справжньої, в душі Христових заповітів, церковної єдності.

Питанням порушення церковної єдності в УАПЦ на Чужині та спробам її привернення були присвячені на Соборі дві доповіді о. прот. В. Соловія і о. прот. І. Перелазного.

До часу оголошення друком певністю праць і ухвал Собору, Консисторія УАПЦ в Австралії, виконуючи доручення Собору, випускає в світ цей збірник під назвою «НА ШЛЯХУ ДО ЄДИНОЇ У.А.П.Ц. НА ЧУЖИНІ», в якому вірні нашої Церкви знайдуть правдиве насвітлення подій та почують авторитетний голос Церкви, що до них через Собор промовила.

Консисторія УАПЦ в Австралії.

ДО ПРЕЗИДІЇ СОБОРУ
УКРАЇНСЬКОЇ АВТОКЕФАЛЬНОЇ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В АВСТРАЛІЇ
Мельборн

Христос серед нас, Дорогі Брати!

В день радості Вашого молитовного общення шлемо СВЯТОМУ СОБОРОВІ Вашої Церкви наш сердечний привіт. Але заразом не можемо утаїти нашого смутку, що наповнює наше серце за Вас. Прочуваємо ми, що незгода і розбрат настали між Вами. Не інакше, як тяжка спокуса навідала Вас. І журимось ми та хвалимо Вас, що прагнете Ви соборно знайти мир та домовлення між собою.

Так і на прогязі всієї історії Церкви, в найтяжчі години незгоди й розбрату соборні рішення гасили полумінь людської злости. І перед Вами тепер високе та відповідальне завдання: привернути мир у Церкві. Нехай допоможе Вам у цьому Господь! Сказав Він: »Де два, чи три зберуться в ім'я Моє, там і Я посеред Вас«. Там же, скажемо ми, де перебуває Христос, перебуває й мир Його, любов та благодать Святого Духа.

Нехай не лякає Вас позірна трудність подвигу привернення миру церковного. Це тільки — ввирбування Вашої віри. І ця спроба не інша, як тільки людська. Але вірний Бог не допустить, щоб Ви випробувалися понад Ваші сили, бо при спробі й полегшення дасть, щоб могли Ви знести«, — сказав Апостол (1 Кор. 10, 13).

Коли вірите, що серед Вас Христос, то знайте, що й Дух Божий вітає з Вами, завжди спроможний та готовий сполучити серця Ваші Союзом миру. Віддайте ж Йому серця Ваші, доручіть Йому свою волю, скеруйте за вказівками Його думки Ваші.

Закликає Апостол: »Майте однакові думки, одну й ту ж саму любов один до одного, одну душу, один розум, не робіть нічого підступом, або з гордості, але в покорі майте один одного за більшого від себе. Не-хай кожний дбає не про своє, але кожен про інших, нехай будуть у Вас однакові думки у Христі Ісусі« (Фил. 2, 2 – 5).

Благодать і милість Господа нашого нехай пере-буває з Вами та освятить Вашу Соборну Церковну працю.

З правдивою любов'ю та постійними молитвами

НИКАНОР, Митрополит УАПЦ, на чужині.

Карлсруе, 12. 12. 1956.

14839

Учасники II. Чергового Собору Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії й Новій Зеландії, що відбувся 29 – 31 грудня 1956 року в Мельборні, Вікт.

Сидять зліва: Свящ. А. Пігулевський, Свящ. Б. Сташин, Прот. Г. Фомічевський, Прот. І. Перелазний – Голова Собору, Протопр. А. Теодорович – Делегат Митрополії, Почесний Гість Собору ВПР. Сергій, Архієпископ Б.А.П.Ц. в Австралії, Митр. Прот. І. Винницький, Прот. В. Соловій, Прот. С. Шумський і Свящ. П. Грушецький.

Прот. Віктор Соловій

РОЗЛАМ В УКРАЇНСЬКІЙ АВТОКЕФАЛЬНІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ ЦЕРКВІ ТА СПРОБИ ЙОГО ЛІКВІДАЦІЇ

(Доповідь виголошена на II. Соборі УАПЦеркви,
в Австралії, 30. 12. 1956)

Відроджена до вільного існування від московсько-царських пут Українська Православна Церква, по дев'яти роках праці і благовістя, в невимовно тяжких умовах насильств і підступів богоборної комуністичної влади, припинила свою діяльність на нашій Батьківщині, насильницьки накинута їй актом так званої «самоліквідації», 28 січня 1930 року. Це був останній акт власновільного досі існування церкви.

Короткий по тому півторарічний період харківського проводу митр. Ізана Павловського, створеного на вимогу Г.П.У., був лише агонією українського церковного життя. Так було знищено твориво волі і серця українського народу, але ідея незалежного існування рідної церкви глибоко заховалася в серцях віруючих синів цього народу і по десяти роках, зпід попелу руїн спалахнула новим зогнем на нашій землі, коли на короткий час уступив з неї богоборний ворог.

Спонтанне відновлення церковного життя в сорокових роках, в Україні під німецькою окупацією, оформлюється в рамках знову зідродженої УАПЦеркви, зміцненої канонічним проводом єпископату 1942 року.

Два перші представники цього єпископату, преосвященні владики Ніканор (Абрамович) та Ігор (Губа), по прибутті до Києва, в тісній співпраці з українськими патріотами-автокефалістами, поставляють обраних церковними радами кандидатів усіх священних ступенів, до єпископського включно.

Всі українські церковні осередки і громади, які прагнуть незалежного існування рідної церкви, беззастережно стають під провід власної національної ієрархії. Відмінне від попередньої, зперед десяти років, канонічне походження ієрархії 1942 року аж ніяк не ставало перешкодою до повного взаємозрозуміння і щирої співпраці священства з ієрархії 1921 року з єпископатом 1942 року.

Зо складу єпископату 1921 року лише два єпископи об'явилися в той час на Україні, Юрій Тесленко і В. Маляревський. Вони обидва теж зголосилися до співпраці у в.т. Ніканора. При чому єп. Маляревський не побажав далі нести єпископське служення в церкві, а прийняв призначення на деканат, а єп. Ю. Тесленко виявив бажання прийняти поновну єпископську хіротонію, щоб уникнути дальших розбіжностей у формуванні церковного проводу. Господь не судив здійснитись цьому доброду замірові, бо скоро по поверненні з заслання єп. Тесленко помер від виснаження і з честю був похований.

Мусимо згадати тут, що ідея української національної церкви та зрозуміння її права на незалежне автокефальне існування промоцували собі шлях в церковному житті на Україні навіть поза УАПЦ, очоленою сл. пам. митрополитами В. Липківським та М. Борецьким.

Харківський митрополит патріяршої церкви Феосфіл (Булдєвський) згуртував коло себе кількох єпископів тієї ж церкви та висвятив кількох нових єпископів, серед яких бачимо також прот. Павла Погорілка, кандидата Всеукраїнської Церковної Ради з 1921 року і покликуючись на повновласті патр. Тихона проголосив він свою церковну автокефалію. Яка доля зустріла цей почин ми докладно не знаємо. Сам ініціатор його митр. Феосфіл залишився в живих по відступі з Харкова большевиків і в 1942 році приєднався до ієрархії УАПЦ і дістав від митр. Полікарпа доручення очолити українське церковне життя на Лівобережжі.

Так відродилася і діяла в Україні в сорокових роках єдина УАПЦерква, аж до примусової евакуації усіх єпархіяльних осередків з кінцем 43 і на початку 44 років поза межі України. Ми не можемо спинятись тут довше над умовами цього існування і праці. Впозні виразний національний характер єпископату, його

вплив на формування національної свідомості в церковному і громадському житті та скріплення державнонезалежницьких стремлінь, добре розуміли і німецькі окупанти України і ворожі сили з російського єдинородимського табору. Спільними силами вони повели наступ і боротьбу з УАПЦ. Не бракувало в цій боротьбі ні провокацій, ні демагогічних наклепів на відроджену «липківщину», як зневажливо називали УАПЦеркву московські автономісти в Україні.

На жаль, хроніка тогочасного церковного життя занотувала один випадок, про який доповідав митр. Полікарпові вл. Ніканор, а який носив ознаки провокації вже з українського, ніби, табору. В половині 1942 року з'явилася в Києві у вл. Ніканора делегація, що називала себе оборонцями «канонів 1921 року». Ця делегація запропонувала владі передати церковній раді управління церквою, залишаючи за ним лише «почесне головування» в раді, як це передбачено в канонах 21 року. Поради такого почесного голови Рада могла приймати, або не приймати. На запит, а хто ж буде нести відповідальність за церкву в такій системі, делегація відповіла: «звичайно Ви, як єпископ». Коли вл. Ніканор на це заявив, що ніхто з єпископів на таку роль з церкви погодитися не може, то у відповідь почув: «ну, то ми залишимося, а Ви з Києва зійдете». Скоро потім німецька окупаційна влада, дійсно, зажадала від митр. Полікарпа відкликання з Києва вл. Ніканора, на що однак митрополит Полікарп не згодився.

Невдовзі після того німці почали забороняти діяльність різних українських організацій і в першу чергу церковних рад. Ясно, що прийняття пропозиції таких підозрілих «оборонців канонів 21 року» у тогочасній ситуації вирішило б долю і «почесного голови». Ми наводимо цей характеристичний випадок з тієї доби, що в багатьох ділянках життя на Україні переткана була провокацією «коляборантів» з табору, обох окупантів нашої Батьківщини. Він може кинути деяке світло і на пізніші випадки нагальних заходів «оборонців канонів 21 року» повернути їх в таборових церковних громадах 1946, 47 та пізніших роках.

Однак, як ми вже згадували, основна маса церковного активу в той час зовсім не йшла по лінії таких «оборон-

ців». Ріжниці церковного устрою в УАПЦ 21 року, з повною перевагою світського елемента, (як того вимагали обставини большевицького ладу, та устрою за канонами, що обов'язують у цілій Вселенській Православній Церкві) вповні усвідомлювали собі українські церковники, які щиро співпрацювали з ієрархією 42 року у відродженій УАПЦ. Треба підкреслити тут, що й перші представники цієї ієрархії шанували стару українську традицію обирання ієрархів вільними голосами представників єпископату, духовенства і мирян і самі владики Ніканор та Ігор лише тоді перейняли провід над церквою, коли таке обрання їх наступило 15 березня 1942 року в Андріївському соборі в Києві. Пропаговані в Ашафенбурзі в 1947 році і в пізніших «соборноправницьких» виданнях аж до наших днів закиди та твердження, що єпископи «польської церкви» прийшли в Україну «непрошені» та самозванно захопили владу над «споконзичною УАПЦ», як про це писали і пишуть Попови, Биковці та інші стовпи «соборноправства» є демагогічною вигадкою, обрахованою на несвідомість і непоінформованість читальних кол своїх збаламучених прихильників. Прихід ієрархії 1942 року в Україну попередила низка листовних і особистих зв'язків і заходів представників церковних рад Києва та інших визволених зпід большевиків міст, з такими ж радами в Західній Україні, з Рівному, Луцьку, Холмі, звідки чекали собі помочі і єпископської епіски громади вірних в Україні. Документальні дані про це знайдемо при бажанні по багатьох мемуарних записах та публікаціях, що вийшли в останніх роках на еміграції.

☆ ☆ ☆

Після півторарічної праці в Україні провід УАПЦеркви, у складі 12-ти єпископів та їхніх ближчих помішників і співробітників з поміж духовенства і вірних, вся верхівка українського незалежницького церковного руху і життя, мусіла залишити Рідний Край перед новою навалою богоборного ворога, перед загрозою неминучого фізичного, або духового морального знищення і очевидною неможливістю продовження праці УАПЦ при існуванні церковної монополії сталінських патріархів та їхніх ставлеників і агентів в Україні.

Перший Собор єпископів по виході з України, який відбувся у Варшаві за згодою Кіріарха відродженої УАПЦ, митрополита варшавського Діонісія, що не міг

вже далі приймати участі в житті української церкви, в наслідок виразної заборони німців, — опрацював основні засади керування церквою на чужині.

Стверджуючи і продовжуючи проголошену в Україні засаду афтокефального існування Української Православної Церкви, цей Собор обрав Первоієрарха УАПЦеркви в особі Впр. Митрополита Полікарпа (Сікорського) та надав йому канонічні управління митрополита області. Цей факт становив канонічне завершення автокефального устрою нашої Церкви в тимчасовому стані перебування і праці її поза межами Батьківщини. Ми пригадуємо його тут ще й тому, що в писаннях та «архипастирських виясненнях» декого з єпископів траплялися твердження про незакінченість та провізоричність устрою УАПЦ на чужині, про очолення її єпископом «сусідньої» с.т. Польської Церкви тощо. Метою таких писань було вишукати ґрунт і оправдання для власних сепаратних планів та дій.

Роки перебування проводу УАПЦ на чужині, під владою Гітлерівської Німеччини, були крайнє несприятливі для систематичної і цілеспрямованої діяльності єпископату і духовенства. Характеристичним з того періоду проявом бажання гітлерівської влади, ізолювати від впливів УАПЦ її вірних, була заборона відправляти богослуження для примусово вивезених з України робітників. Мільйони людей перебували тоді по різних таборах в Німеччині, в тяжкому моральному стані, позбавлені духовно-релігійної опіки.

☆ ☆ ☆

Коли по упадку Гітлерівського Німецького Райху в 1945 році УАПЦ, разом з основною масою української еміґрації, знайшлося під опікою переможних союзників Америки, Англії та Франції в окупованій Німеччині, тоді вперше на чужині з'явилася для церковного прозоду можливість розгорнути працю серед вірних. Праця ця не могла відразу бути успішною і скоординованою. Плинний стан еміґрантської маси, а особливо загроза примусової репатріації, яка зависла над еміґрацією на протязі перших місяців по приході альянтів, були важкою перешкодою для започаткування і розгорнення систематичної церковної праці. Досить згадати тут, що більшість єпископів і багато священиків мусіли в той час укриватися по різних осередках перед репатріацією, а по-

кійний владика Платон, на наших очах лише чудом вирвався з рук совітської репатріаційної комісії в Бад-Кісінгені.

І в ці тривожні часи, коли над пастирями і паствою українською, залежно від їх походження з великоукраїнських чи західноукраїнських земель, не в однаковій мірі висіла небезпека репатріації, моральна єдність братня любов і взаємна підтримка та допомога лучили пастирів і паству УАПЦ на чужині. Загроза розламів зарисувалася пізніше.

Другий Собор Єпископів, що відбувся в Еслінгені (Німеччина) 11-12 березня 1946 року, оформив управління УАПЦ обранням Священного Синоду її та звернувся до всіх православних церков у вільному світі з Окружним Посланням, у якому висвітлив становище української православної Церкви від початків її існування аж до виходу на чужину її проводу.

Розпочинаючи свою організаційну працю і духовну опіку над вірними в той час, провід церкви вже бачив, що перебування еміграції в Західній Європі не буде довгочасним, що в своїй масі еміграція мусить переселитися в заокеанські країни, головню до Північної Америки і Канади.

Відомо було церковному проводові, що в тих країнах понад дзядцять років існували українські православні церкви, одна з них під проводом архієпископа Іоана Теодоровича, який одержав єпископську хіротонію на Всеукраїнському Церковному Соборі в Києві в 1921 році та в 1924 році з уповноваження Всеукраїнської Церковної Ради і митрополита Василя Липківського прибув до Сполучених Штатів Америки і прийняв під свій провід частину існуючих там і в Канаді українських православних парафій.

Друга українська православна церква на тих же теренах була зорганізована з парафій, що знаходилися під зверхністю Царгородського Патріярха і була очолена першим українським єпископом в цій юрисдикції Іосифом Жуком, а по його смерті єпископом Богданом Шпилькою. Головною причиною цього церковного двоподілу було відмінне канонічне походження єпископів одної і другої української православної церкви.

Братні зносини і зв'язки між єпископатом УАПЦ і ар-

єпископом І. Теодоровичем були нав'язані скоріше і тісніше, чим між тимже єпископатом і єпископом Богданом Шпилькою, не зважаючи на те, що канонічне походження єпископату 1942 року було ідентичне з походженням єп. Богдана і зовсім відмінне від архієпископа Іоана. Сталося так власне тому, що і єпископатові УАПЦ і арх. Іоанові присвічувала спільна ідея єдності української православної церкви та незалежності її від чужих церковних центрів. З доручення сьомого собору своєї церкви арх. Іоан нав'язав листування з Собором Єпископів УАПЦ з метою утворення єдиної для всього українського народу православної церкви, що в ній поєднані були в обидві відмінного походження формації УАПЦ 1921 і 1942 років. В листуванні цьому писав арх. Іоан: «Самий акт поєднання стосується глибокого розуміння канонів церкви і межує з наукою про тайну священства і її переємство, а тому питання способу поєднання відноситься лише до компетенції єпископів церкви і не може бути предметом загальної дискусії...» листи 6. 7. 46. і 20. 2. 47. Укр. Прав. Церк: Календар на 1948 рік, ст. 69.).

Третій Собор Єпископів УАПЦ на чужині, що відбувся в Мюнхені, 12-15-го травня 1947 року, розважаючи справу поєднання, визнав, що архієрейська хіротонія архієпископа Іоана Теодоровича, яка відбулася в Києві, в 1921 році, була довершена не згідно з канонами Вселенської Православної Церкви, а тому ухвалив: «приєднання архієпископа Іоана Теодоровича довершити чином архієрейської хіротонії (апост. прав. I, Карф. 60 I Всел. 4 VII Всел, 3 та інш.). Це був єдиний Собор Єпископів на чужині, в якому взяли участь 12 єпископів УАПЦ та на закінчення якого прибув і до наведеної вище ухвали приєднався митрополит Пінський і Поліський Александр (Іноземців), який спільно з вл. Полікарпом хіротонісав перших двох єпископів УАПЦ в 1942 році. Всі без винятку учасники цього Собору підписали ухвалу Собору і Соборне Послання до вірних, серед них були і єпископи Григорій (Огіччук) та Сильвестр (Гаєвський). Останній, що правда, по якомусь часі заявив Синодові, що він здимає свій підпис під ухвалою Собору Єпископів, а то на тій підставі, що до ухвали вписано те, що мало бути лише в інструкції Собору Єпископів для Митр. Полікар-

па і арх. Ніканора, яким доручалося довершити акт поєднання. Аргументація цієї заяви, як бачимо зовсім непереконлива, бо вміщення в тому чи іншому документі суттєвого вирішення справи не міняє ваги цього рішення, за яким голосували учасники Собору Єпископів, в тому і єпископ Сильвестр.

Собор Єпископів звернув увагу на зачатку деякими світськими і духовними особами пропагандивну акцію за перебудовою церковного життя на еміграції в дусі канонів УАПЦ 1921 року, за скликання «повноцінного Всецерковного Собору» з представників таборових громад на засаді «всенародньої соборноправності».

Собор Єпископів засудив діяльність цих непокликаних реформаторів церковного життя та ствердив, що під формою «соборноправності» в примітивному і поверховому її розумінні, хочуть ввести в УАПЦ своєрідне народоправство, підмінюючи ним канонічну соборність церковного устрою, на якій разом з усіма православними церквами побудувала свій устрій УАПЦ.

Священний Синод доручив правлячим єпископам закликати організаторів соборноправницької акції, щоб перестали вносити заколот в життя церкви і попередити їх, що непослух до цього закликту приведе до необхідності застосування до них канонічних санкцій.

Хто ж то були ці реформатори, заколотники церковного життя?

Це була нечисленна, але дуже активна і порівняльно добре зорганізована група, що висунулася на чоло українського життя в Харкові, під час німецької окупації, а по виході на еміграцію стала відома під назвою «Нової Великоукраїнської Організованої Громадскости». На чолі цієї групи стояв харківський адвокатський помішник Володимир Долєнко, а найближчими помічниками та виконавцями його директив на церковному полі були проф. Василь Дубровський, Аркадій Яременко, Іван Гаращенко, Володимир Дубів та низка інш. Головним теоретиком-плановиком групи на церковному як і на інших відтинках був проф. В. Дубровський, а виконавцем у практичному переведенні планів став харківський купець, колишній учасник соборів 1921 та 1927 років у Києві, Іван Гаращенко.

Використовуючи деякі нездорові явища таборового

життя та тертя, які виникали поміж групами еміграції з підсовітських та західньо-українських теренів, діячі цієї соборноправницької течії підсичують територіяльні антагонізми та тенденційно підкреслюють різниці в церковному устрої, житті та практиці УАПЦ 1921 і 1942 років. Використовуючи пошану українських патріотів до пам'яті подвижників українського церковного відродження двадцятих років, митрополитів Василя Липківського, Миколи Борецького та інших мучеників, що загинули з рук богоборного ворога, пропагатори «народоправних» форм намагаються зашепити в свідомість мас переконання, що ніби ці саме форми накинені діячам церковного відродження в Україні, часто всупереч їх бажань, обставинами тогочасного життя під совітами, а не ідея незалежної національної церкви, була суттю їх подвигу. З цією метою зони передрукуюють та розповсюджують «Діяння Всеукраїнського Церковного Собору 1921 року» та іншу літературу пов'язану з тією добою, виставляючи себе всюди як єдиних оборонців ідей митрополита Василя Липківського.

Після такої підготовки організатори церковного розколу скликають в Ашафенбурзі, в днях 25-26 серпня 1947 року, «Перший церковний з'їзд УАПЦ», в якому беруть участь 67 осіб, духовних і світських, мужчин і жінок, з тому 6 священників. Від кого були обрані, чи вислані ці учасники з'їзду досі ніхто не встановив. Треба прийняти, що була це ініціативна група створена названими вище організаторми розколу. Цей перший соборноправницький з'їзд виніс наступні ухвали. (Наводимо в скороченні з офіційного органу соборноправників «Православний Українець» ч. 2-3 за 1947 рік)...

«3. Життя показало, що в Європі крім споконвічної УАПЦ, представленої чисельною кількістю духовенства та вірних і духовно поєднаної з архієпископом Іоаном Теодоровичем, існують ще дві церковні формації:

а) Автокефальна Православна Церква, що перебувала в Польщі з 1924 р. і

б) УАПЦ формації 1942 року.

4. Без поєднання цих трьох церковних організацій неможливо було досі утворити єдине керівництво для налагодження церковного життя.

5. Незважаючи на те, що Церковний Собор УАПЦ в

США та Канаді і Архієпископ І. Теодорович, зрозумівши важливість поєднання Церков, звернулись із закликом до поєднання, Собор Єпископів в Мюнхені 12-15 травня ц. р. своєю ухвалою зайняв становище несприйнятне для такого поєднання. Собор Єпископів ухвалив «приєднати» архієпископа Іоана, як пресвітера, совершивши над ним чин архієрейської хіротонії. Цією ухвалою **12 єпископів відступили від УАПЦ.**

6. Це відступлення, що визрівало протягом останніх років, остаточно довершилося на Соборі Єпископів у травні м-ці ц. р. Передова частина української церковної громадськості запобігала цьому відступленню, докладала всіх зусиль до здійснення єдності Церкви, та всі заходи пішли намарне.

9. Зважаючи на те, що матірня УАПЦ, в тому складі духовенства і вірних, що ідейно належать до неї, залишилася без єпископа, просити Всечесного Архієпископа Іоана Теодоровича поширити свою опіку на українські православні парафії в Європі, що виявлять своєю волю підпорядкуватись його юрисдикції».

Винісши ці ухвали З'їзд образ для переведення їх в життя свій виконавчий орган, назвавши його «Українською Церквеною Радою автокефалістів-соборноправників», на чолі Ради став згаданий вище Іван Гарашченко.

Ми не будемо тут докладно аналізувати наведений вище еляборат «передової частини української церковної громадськості», мусимо однак запам'ятати, що саме ця «передова частина» першою вступила на шлях розколу в церкві, проголошуючи увесь єпископат церкви відступниками від УАПЦ. Серед цих «відступників», як бачимо, находився і пізніший опікун та протектор соборноправного розколу єп. Григорій (Огічук). Не знаємо на жаль, чи і в якій формі наступило його каяття, коли після цього «відступства», в пару тижнів по ньому єп. Григорій приєднався до розколу та очоливши новоповсталу «УАПЦ соб.» одержав у ній титул архієпископа.

Характеристичною теж для пізнішого поступозання соборноправних провідників позначилася в наведеному документі облудна метода: прикриваючись високими

гаслами єдності та любови, розпочинати свою працю з поділу та розбиття церковної громади і на них якнайдовше спиратися.

Протягом п'ятьох років жили і працювали автори ашафенбурських ухвал в єдиній УАПЦ, і «прикладали усіх зусиль», як пишуть в резолюції, до збереження єдності і відразу дбайливо розчленовують УАПЦ: на «споконвічну УАПЦ», духово поєднану з арх. І. Теодоровичем, Автокефальну Православну Церкву згід Польщі і УАПЦ формації 1942 р. Чи подумали учасники з'їзду над тим, що поєднувало усіх вірних, які справді любили свою Церкву, в єдиній УАПЦ, незалежно від того, до яких складових елементів, з умовин минулого стану, вони перед тим належали, та чи подбали про зміцнення тієї єдності? Відповідь на це знайдемо в дальшому поступованні ашафенбургців.

Як мало виглядати справжнє прямування до єдності в церкві та чи «духове поєднання» ашафенбургців з арх. Іоаном на однакових розуміннях спиралося, показали найближчі по з'їзді події.

На повідомлення обраної з'їздом Церковної Ради про ухвали з'їзду та її просьбу очолити розпочату акцію, архієпископ Іоан Теодорович відповів листом з дня 16 жовтня 1947., в якому написав: ... Ви невдоволені і не миритесь з сучасними рисами УАПЦеркви. Ті риси її теперішнього характеру, на Вашу думку, не відповідають правдивій, у вашому розумінні, ідеології і практиці церковного діяння, які УАПЦ мусіла б мати. В цім я охоче міг би, після певної дбайливої аналізи, погодитись з Вами. Я однак, з так встановленого факту роблю інші ніж ви висновки — дороговкази дальших слідувань. Мої висновки-дороговкази такі:

1. Українська Автокефальна Православна Церква, повністю втілююча в її житті, в її ідеології та практиці споконвічні ідеали нашого народу, ідеали висоти духовного проводу Церкви, ідеали соборно-всецерковного ділання, така УАПЦерква є цілє наших стремлінь, є мрія наших кожночасних прагнень. Вона повністю може бути здійснена лише на нашій рідній землі і в атмосфері повної свободи для віри самої і для діяння віруючих.

2. УАПЦерква формації 1942 року, можливо, многими

її рисами не відповідає нашим розумінням правдивої УАПЦеркви. Їй дійсно може бракувати внутрішнього соборноцерковного визнання од віруючого громадянства. Вона є дитина свого часу і його умовин. Вона не могла провести в життя те, на що умовини війни і німецьких насильств не дозволяли. В ній навіть тепер, часово може проявлятися дух автократизму, дух чужий віковим традиціям Укр. Прав. Церкви, яка все стреміла спертись на широкі круги віруючих і в їх розуміннях шукати авторитету її в законень і діяння.

3. УАПЦерква формації 1921 року є дійсно твориво волі і серця нашого народу, але сама ця воля нашого народу, саме його серце, обставинами ворожости московського єпископату в Україні, обставинами большевицького панування, його перших років гонінь та терору, були поставлені в умовини несприятливі свобідному проявленню віковичних духовних цінностей нашого народу. З того, що воля і серце нашого народу утворили в 1921 році, багато з того, не було свобідним проявом нашої багатовікової української церковности, а проявом під примусом тодішніх обставин. До таких проявів з примусу, а не свобідних рішень, треба віднести самий акт відновлення нашої ієрархії. Акт, що опісля став «п'ятою Ахілла», болізним місцем, яке все потрібувало оборони, а не було місцем опори, що дає певність стояння, не потрібуючи жадних підпор.

До таких проявів з примусу, що не витікають природньо з попередніх процесів нашої церковної історії, треба віднести і деякі ухвалені тоді канони. Їх вимагала лодішня атмосфера умовин та настроїв, атмосфера наднесена і витворена не українським середовищем, а впливами поза ним, впливами ворожими.

4. З поданого ясно, що як УАПЦ 1942 року так і УАПЦ 1921 року мають свої дефекти і не можуть прийматися як довершені втілення ідеї дійсної Укр. Авток. Прав. Церкви. Вона, правдива УАПЦерква, і тепер перед нами, як мрія прагнення, як ідеал до наближення. Наш обов'язок стреміти, доходити до здійснення цього ідеалу.

5. Так стреміти, так поступово доходити дійсно української, всіма ознаками такого імени, церкви ми можемо лише спільною, а не роз'єднаною волею. Групи,

що беруться боронити лише їх позиції, с.т. чи то УАПЦ 1942 р. чи то УАПЦ 1921 р. і так спричинити розкол, такі групи не вчинять доброї послуги Рідній Нації і Церкві, які і без цих додаткових розколів тепер нещасні . . .

По вказаних мотивах я не вважаю за можливе стати на чолі започаткованого Вами руху. Навпаки — **спираючись в цю мить на всю вагу дорученого мені авторитету я молю вас, брати і сестри, Пастирі і діти Рідної нашої Церкви, не творити нового розколу, а будучи в Церкві, разом з Нею доходить, крок за кроком, до всього того святого і вимріяного, що ми хочемо бачити в нашій Рідній Церкві . . . »**

Так відповів ашафенбурцям єдиний, що лишився в живих, архипастир, обранець Всеукраїнського Собору 1921 року. Цю відповідь і відмову Церковна Рада ашафенбурців укривала перед своїми прихильниками аж до кінця 1947 року, бо ще під час церковного з'їзду в Регензбурзі, скликаного за ухвалою Собору Єпископів, 24-27 грудня того року, ашафенбурці поширювали серед учасників з'їзду свої видання, в яких писали, що з ним стоять, крім єп. Григорія ще й арх. І. Теодорович та арх. Мстислав у Качаді. Про стазлення останнього до ашафенбурських подій та ухвал ми скажемо пізніше, тепер зупинимось на тому, як zareагував на акцію ашафенбурців канонічний провід УАПЦеркви — її єпископат. поставлений з Церкви Божій, щоб по слові апостола «блюсти себе і всього стада» (Діянь 20,28).

«Протягом місяців вересня і половини жовтня (1947 р.), пише хронікар церковного життя в Календарі УАПЦ на 1948 рік, єпископи, яким канонічно підлягали священники, що взяли участь в цьому розламі в церкві, вмовляли їх покаятися, але ті не послухали, не підпорядкувалися й розпорядженням про часову заборону їм священнослуження; відправляти богослуження продовжували, тікаючи ж від суда церковного по канонах Православної Церкви, заявили про своє виступлення з цієї Церкви . . .

В почутті своєї архипастирської відповідальності єпископат УАПЦ не міг не прийняти всіх належних по правилах Церкви міроприємств, щоб припинити соблазн і зло, ширене в Церкві розкольниками. Єпископат констатував, що «ухвали» т. зв. церковного з'їзду побудо-

вані на неправді з метою дискредитації єпископату і внесення в життя Церкви розбрату, а тому ухвалив: (Далі там же приточено повністю ухвали Собору Єпископів, що відбувся у тому ж місті Ашафенбурзі в днях 23-24 жовтня 1947 року. Наводимо ці ухвали в скороченнях):

1) Т. зв. «Церковний З'їзд УАПЦ» 25-26 серпня 1947 року в Ашафенбурзі, яким викликано розкол, вважати незаконним зборищем, шкідливим для Церкви Христової і єдності УАПЦ.

2) Учасників його пресвітерів Олександра Попова, Демида Бурка, Митрофана Явдася, Костянтина Данилевського, Петра Стельмаха, Івана Чумака, які зреклися своїх єпископів і зрадили православ'я, позбавити священного сану і відлучити від Церкви. (Прав. Св Апост. 31, 34 та інш.)

3) Мирян Івана Бакала, Івана Гаращенко, Аркадія Яременка, М. Ковшуна, Василя Дубровського, Павла Яцевича і Андрія Макаренка, як організаторів розколу, відлучити від спільноти церковної...

5) Єпископа Григорія (Огійчука) за негідну для єпископа поведінку, що виявилася в протиканонічному втручанні його в церковні округи інших єпископів (пр. 8. III Всел. Соб.) в прийнятті без відпускних грамот священників в сослуженні з забороненими священослужителями (Пр. II св. Апост.), в підступному захованні на сесіях Собору Єпископів, у наклепах, зневазі та відступленні від свого митрополита (Тита I, - 79/14 Двукр. Соб), в порушенні архієрейської присяги, за зраду православ'я і утворення розколу, позбавити єпископського сану і відлучити від Православної Церкви...»

Цю ухвалу і Соборне послання до вірних підписали усі присутні на цьому Соборі єпископи. З числа єпископів, що на той час входили в склад єпископату УАПЦ, були відсутні лише єп. Сильвестр, з причини недуги і єп. Мстислав, що перебував у Канаді.

Така була відповідь єпископів, що їх «передова частина громадянства» (67 в Ашафенбурзі) проголосила відпащими від УАПЦеркви. Була вона вимушеною і на той час, на нашу думку, вповні узаasadненою.

Про ухвалу Собору Єпископів з 23-24. X. 47 р. протягом минулих 10 років багато написано переважно прихильниками соборноправної акції, менше її противниками, і дуже мало так би мовити «неутральними» обсерваторами подій в УАПЦ.

Але на жаль ми досі ні де не стрінулися в цих писаннях з належним відзначенням тих «інтродукційних» ухвал 67-ох, що потягли за собою ухвалу Собору Єпископів. Преосвященний Сильвестр, єп. Лубенський, що не був присутнім на Соборі в Ашафенбурзі надіслав на вимогу Св. Синоду своє звідомлення про ухвалу Собору, в якому піддає певній критиці процедуральні моменти ухвали, повзятої, на думку цього владики, «без ознак євангельського підходу до справи».

«Самочинний церковний з'їзд 25-26. 8. 47. — пише в своєму звідомленні єп. Сильвестр — наговорив в своїх ухилах багато голосних слів і малозмістовних, але дражливих фраз». Так лагідно характеризує ашафенбурську ухвалу єпископ, якого разом з іншими ієрархами проголосила вона відпавшим від УАПЦ. Лист арх. Іоана, який ми навели вище, називає єп. Сильвестр «дорогоцінним» а саму ухвалу Собору Єпископів лише «осторогою винуватцям», а «остаточне переведення в життя санкцій має, на думку вл. Сильвестра, носити християнський характер, наочности сердечности й особистого розуміння з кожним винуватцем».

Ми навели найістотніші місця з цього «архипастирського звідомлення» преосв. Сильвестра, яке сьогодні рекламується в «Прав. Укр.», як «голос Ксандри». Тепер хочемо спитати, чи цей голос мали почути тільки ієрархи, чи стосувався він і до тих «покривджених» соборними санкціями «винуватців»? Чи в будь якій мірі визнали свою провину перед Церквою оті «винуватці», що з Церкви виступили. Чи виклик на суд церковний та інші пропонувані в звідомленні пільги для тих, що самі стали по відношенню до своїх архипастирів у позиції обвинувачува чів і суддів не стався б тільки зайвою притокою для пониження авторитету в Церкві та для нового соблазну? Чи на протязі 10 років будь яка тінь жалю з'явилася з боку творців і провідників розколу, з приводу їх «голосних та дражливих фраз, кинених у

Ашафенбурзі?

Мусимо поставити ці питання тому, що в повні осудів діянь Собору Єпископів, які заповнюють тепер, після паризької ухвали про зняття санкцій, сторінки «соборноправницької» преси, ми не знайшли найменшого натяку, чи згадки про ухвали 67-ох.

В соборному посланні до вірних, виданому в два роки по ашафенбурських подіях, Собор Єпископів кликав:

«Уболіваючи з сумного факту розламу, що стався в нашій церкві р. 1947, Собор Єпископів закликає всіх братів і сестер наших, які вважають себе православними, об'єднатись навколо єдиної УАПЦеркви, що як любляча Мати, усіх рада прийняти, не зважаючи на розходження в поглядах на річі земні, минаючі» (Укр. Прав. Кал. на 1950 р.).

«Про всякі розбіжності можна вільно говорити і в єдиній церкві, сказав в інтерв'ю даному представникам укр. преси в 1952 р. вл. митр. Ніканор. По слову апостола **«Де дух Господній там і свобода»** (2 Кор. 3,17) **При добрій волі розбіжності в думках не шкодять церкві** (1 Кор. II,19). Так завжди в церкві було є і буде.

Не за розбіжності в думках судила Церква, за розлам і розлад, за порушення заповітів Христа про мир і любов Христову. («Укр. Вісті», Н. Ульм).

З такими ото думками і закликами зверталися єпископи УАПЦ до всіх, хто вільно чи невільно зблудивши, став на шлях розколу в церкві. У всіх роз'єднаних шукалося доброї волі для привернення порушеної єдності.

Пізніші події показали у кого така добра воля була, а де годі було її сподіватись. Чому і у кого тієї доброї волі бракувало від початку та може і досі бракує, довідуємося трохи з листа преосв. вл. Мстислава, писаного з Канади, 29.I.48., в часі коли, як ми вже згадали, розкольніцькі видання поширювані в Регенсбурзі, представляли цього владика співучасником своїх починів та замірів.

Тож у згаданому листі пише вл. Мстислав до проф. Василя Дубровського, про якого ми згадували, коли говорили про центр, в якому було сплановано соборноправну акцію.

«Уважно слідкуючи за церковним життям у Німеччи-

ні і добре знаючи усі його світла і тіні, як рівнож і людей, що діють на церковній низі, — пише владика Мстислав, — прийшов я до глибокого переконання, що «акцією соборноправників» керує укрито хтось, кому належить на хаосі і руїні церковного життя на еміграції в Європі. Вживані «соборноправниками» методи і засоби боротьби мають усі прикмети свідомої руїнницької роботи, що не раз як засіб до боротьби вживає навіть провокацію». Далі навівши як приклад такої провокації уступ з листа Арк. Яременка з Ашафенбургу до еп. Григорія, з поученням як треба компромітувати єпископат УАПЦ та згадавши про операції з фалшуванням «компромітуючих» фотознімків, владика пише:

«Як би Арк. Яременко і суцї з ним мали по 12-15 років, можна було б все віднести на рахунок «дитячої амбіції», але тут не те. Тут свідомо, послїдовна і вперта робота, якої може потребувати лише Москва».

В другому листі до тогож адресата, з квітня 1948 р. вл. Мстислав пише: «На мою думку нечесно покликуються на мучеників і борців за УПЦ в роках 1921-31 та ховаючись за їх гльорію прикривати свою нікчемність. Доба УАПЦ 1921 - 31 років містить в собі скарби, що є власністю всього українського народу, а не лише тих, яким сьогодні догідно спекулювати тими вартостями. УАПЦ тих років мала своїх героїв і мучеників, спогад про яких український народ переховує у вдячній пам'яті по віки вічні. Мала однак та доба і своїх Юд. До перших належать імена бл. пам. митр. В. Липківського, митр. М. Борецького, о. Потїенка і їм подібних, до других імена Павловського, Мороза і їм подібних. І серед нас сьогодні є на щастя ті, перші, та на жаль є і ті другі...

Тим, що сьогодні мають відвагу прикриватись заслугами борців і мучеників за УАПЦ, раджу заглянути в дзеркало, що ним є писані кров'ю і слїзми спогади митр. В. Липківського. В цїм дзеркалі легко пізнати, хто до якої категорії належить... — кінчає владика. І/прм.

І Друкуємо цей витяг з відписів листів, що їх одержано від впр. Вл. Мстислава. Справа друку спогадів митр. В. Липківського, про які часто згадується в мемуарах сучасників на жаль і досі не зреалізована.

Наведені думки і вислови вл. Мстислава залишаються актуальними і до наших днів, так як незмінним залишилося і відношення цього владики до проблеми соборноправницького розколу в церкві.

Для повноти насвітлення подій того часу треба згадати тут, що факт розколу в УАПЦ прихильно зустріли українські і деякі чужинецькі кола протестантські. Вони поспішили висловити свої симпатії і прийшли з допомогою організаторам соборноправницького розколу.

Суперінтендент української євангелицької церкви Василь Кузів та представники протестанських груп в Світовому Союзі Церков ввели відлученого еп. Г. Огійчука до організацій цього Союзу, які діяли в Німеччині в справах еміграції, як представника нової «демократичної», як вони висловлювалися, УАПЦ, поруч з відомою і заступленою вже в тому ж Союзі Церков, УАПЦерквою, очоленою митр. Полікарпом. Ці ж протестантські чинники запевнили і матеріальну допомогу соборноправницьким парафіям там, де вони з'являлися. Факти такої опіки і допомоги були на очах усіх, хто жив по таборах в Німеччині. Пізніші розрекламовані в «Прав. Українці» виступи на микільських зборах євангелицько-українського пастора Павла Крата в США були дальшим свідомством зрозумілого заінтересовання реформістично-протестанських чинників «поступовими» течіями внутрі УАПЦ.

Ми не можемо довго спинятись тут на подіях церковного життя, які пройшли перед нашими очима протягом останніх десятих років, по dokonанім розламі в нашій церкві. Згадаємо лише про найважливіші з них.

Основна маса української еміграції протягом чотирьох років по розламі переселилася в заокеанські країни, головизно до США, Канади, Австралії і Півд. Америки.

Тамже знайшлася і більшість духовенства та владик УАПЦ. Українські Православні Церкви в США і Канаді зросли числом духовенства і вірних та остаточно оформилися канонічно, під проводом власної ієрархії. Найважливішою подією в цьому процесі церковного життя було об'єднання двох укр. прав. церков в США в єдину церкву, очолену архієпископом, нині митрополитом Іоаном (Теодоровичем).

Таке об'єднання було уможливлене саможертвенною

посвятою цього владики, який, бажаючи затерти канонічні різниці постановля двох українських ієрархій в УАПЦ, в серпні місяці 1949 р. прийняв чернечий постриг та нову єпископську хіротонію від екзарха александрійської патріархії в США, митр. Христофора і арх. Мстислава.

Сам вл. Іоан так висловлювався про своє рішення:

«В моїм розумінні, Церква Мучениця, Церква Собору 1921 року дорога нам всім не тому, що з волі ворога була примушена до особливого акту хіротонії її єпископів, а тому, що вона була дійсно соборноправна і що була дійсно від жадних чужосторонніх зверхників незалежна... Що до принуки поставити її перших святителів чином давньої Александрійської Церкви, чином ще з перед першого вселенського собору, то визнаючи цей акт сам по собі святим і благодатним, як акт віри, я всеж не забув, що акт цей стався з ворожої принуки і як такий, в останніх роках грозив розподілити нас самих, дітей української православної церкви. Тому, що така загроза була, що таке розділення, як би воно мною було допущене, могло лягти на віки грядущого життя нашого народу, — **я те, що нас розділяло усунув**, прийнявши нову хіротонію по прийнятому чину Соборної Апостольської Церкви.

Це був акт єдиного, живого при чинній праці, єпископа Церкви Мучениці, останнього з них. Ієрархія, що далі понесла діло Церкви нашого народу, мала інші і вже повністю канонічні у вселенсько-православному значінні джерела свого походження, цей останній єпископ, як носій діла Церкви 1921 року, носій святощів, загрозу нового розподілу усунув, у подвизі смирення і послуху загальноприйнятим в Соборній Православній Церкві концепціями про хіротонію.

По вказаних міркуваннях, закінчує владика Іоан, я відкидаю намагання групи єп. Григорія привласнити собі якесь несення далі діла Церкви 1921 року. Вони Церкву цю не репрезентують і діла її не несуть. Для цього вони не мають жодних підстав».

Отже для кожного, чесно думаючого, віруючого українця-патріота, і перша відмова арх. Іоана очолити ашафенбурський розкол і останній його акт прийняття нової хіротонії та глибоке моральне засаднення цього

акту, яке ми щойно проточили, мусіли усунути всякі сумніви і вагання в питанні, де лежить шлях правдивої, для народу спасенної, церковної єдності. На шлях повороту до цієї єдності закликали учасників ашафенбурських подій і всіх тих, хто пішов за ними і єпископат УАПЦ і вл. Іоан.

Цей крок вл. Іоана був зустрінутий з великою радістю та глибокою пошаною і вдячністю з боку українських віруючих мас і свідомих значіння церковної єдності українських патріотів. Заклик до єдності не був без відгуку.

Цей заклик почули і пішли за ним багато зпоміж тих, до кого він був звернений, але не всі. Були і до нині залишилися серед ашафенбурських соборноправників такі, для яких існування розколу, творення «своєї окремої церкви» є важнішим від єднання, для яких, можна припускати, розкол в церкві є самоціллю.

Відлучений від церкви єп. Григорій Огійчук з гуртом своїх близьких співробітників переселився до США. Там він не прийняв пропонуваних йому з боку арх. Іоана кроків до ліквідації розламу і продовжував свою сепаратну акцію.

Був момент, коли здавалося, що і єп. Григорій навертається. Це було тоді, коли в Німеччині в березні 1952 року утворилася ініціативна комісія в справі поєднання православних українців, до якої увійшли з благословення єп. Григорія, як представники його групи: прот. Демид Бурко, проф. І. Бакало та ред. Павло Котвич.

Перед нами акт спільного засідання цієї комісії з дня 8. 3. 52 р., в якому, поруч згаданих, взяли участь Члени Церковного Управління УАПЦ в Мюнхені, свящ. Анатолій Дублянський, проф. Гр. Ващенко та доц. О. Юрченко.

Читаємо в цьому акті, що о. Бурко та інші діють на підставі згоди і благословення свого зверхника арх. Григорія, даного 18 грудня 1951 р.

Комісія в цьому засіданні одноголосно ухвалила: (подаємо з обширного протоколу засідання найголовніші місця):

1) В ім'я єдності Укр. Авток. Прав. Церкви та укра-

їнського народу церковний розлам православних українців на території Німеччини повинен бути найближчим часом ліквідований...

2) На ґрунті християнської любови та братерства православні українці в Німеччині мають об'єднатися в одній єпархії, єдиної УАПЦеркви, що перебуває під керівництвом архієпископа Ніканора.

3) Для здійснення цього не мали б бути перешкодою ухвали ашафенбурського з'їзду та Собору Єпископів УАПЦ в 1947 р., їх місце мала б заступити добра воля, взаємозрозуміння і спільна церковнорелігійна ідея. Добро і слава Рідної Церкви — вище всього.

4) Поєднання має відбутися на основі вірности приписам Св. Вселенської Православної Церкви та нашим церковним тисячелітнім традиціям.

5) Укр. Прав. Церква в розвитку історичних подій зазнавала як часів розквіту так і упадку, щоб нарешті в 1917-1921 роках відродитися в Укр. Авток. Православну Церкву, святість і благодатність якої визнає цілий український православний світ.

6) Після довершення поєднання спільними зусиллями православних українців, злучених в одній УАПЦ, під одним канонічним зверхництвом, змагати до повернення і закріплення в УАПЦ всіх славних традицій нашої Церкви в минулому, а особливо світлої доби нашої Церкви за сл. пам. митрополита Петра Могили, а також у добу нашого церковно-національного відродження 1917-1921 років, освячених подвигом і мучеництвом митр. В. Липківського та інших борців за здійснення Правди Христової і нашого церковного відродження на всіх землях України і під різними окупаціями.

Зокрема змагати до закріплення в нашій церкві традиційного соборного устрою, з участю єпископів, священників і мирян.

9) Здійснення цих ухвал переводиться в життя на території Німеччини після благословення і ствердження їх Єрархами. Просити Впр. Владик дати свої висновки щодо цього акту, ще до дня світл. Христового Воскресення 1952 р.

10) Ініціативна Комісія закликає всіх православних

українців в світі стати на шлях єдності: — на еміграції в УАПЦеркві, в Америці в Українській Прав. Церкві в ЗДА і в Канаді — в Греко-Прав. Церкві.

Ці повні поваги ухвали Комісії прийняв її свою згоду на їх затвердження дав Впр. Митр. Ніканор. Але не таке сприйняття знайшли вони у еп. Григорія та його Ради.

Невдоволені з вислідів праці мюнхенської спільної Комісії, еп. Григорій і його Мала Рада, склали свою «поєднувчу комісію» і у висліді її праць запропонували, не творячи об'єднання і залишаючись кожній стороні при своїх окремих позиціях, взаємно себе визнати, вступити в молитовне єднання і не творити конкуруючих по місцях осередків. (Прав. Укр.» ч. 13-14 за 1953 р.)

Була це, висловлюючись мовою сучасних політичних публікацій, своєрідна пропозиція «акту неагресії», «коезистенції».

Ця невластива духові єдності Церкви пропозиція знайшла гідну відповідь з боку вл. Ніканора.

В листі до єпископа Григорія, 17 листопада 1953 року вл. Ніканор писав:

«Місія зібрання нарсду нашого в єдину церковну громаду наказана нам мучениками, що життя своє поклали за відновлення нашої Національної Церкви і є для нас обов'язкова... Я поставив справу цілком чітко. Я мав надію, що між нами наступлять розмови про злиття в Єдину УАПЦеркву... Натомість одержав я од Вас «Заклик», в якому говориться не про Єдину Святу Соборну і Апостольську Церкву, а про «молитовне єднання поміж двома церквами»... Про що ж справді нам ходить? **Ми хочемо для українського народу одної православної церкви. Ви хочете легалізації існуючого стану, ствердження і признання нами розламу однієї церкви на дві.** (підкреслення наше).

Ви пропонуєте (і то під умовами) молитовне єднання... Коли нема між людьми єдності духа і прагнення злитися у Христа, то й «молитовне єднання» — облуда...

Ви не хочете говорити з нами про одну церкву. Ми Вам непотрібні? Бог з Вами! Тоді говоріть про це з Укр. Прав. Церквою в США. Наблизьтесь до неї організаційно. Перестаньте ж нарешті воювати зо всіма, хто не

так думає як Ви. Не накидайтесь зі своїми думками нікому... Пристаньте нарешті до якогось берега!

А коли для Вас буде перешкодою брак «молитовного єднання» з нами, то ми в ім'я Боже, з радістю Вам дамо...»

Трудно, здається, щось додати до цих глибоко християнських в душі і істині слів і думок. Коли б знайшли вони в своєму часі зрозуміння і відгук у всіх, хто має вуха слухати, а очі щоб бачити, то не потребували б ми сьогодні журитися над справою єднання усіх українських братів православних...

І хоч не знайшли ці заклики бажаного відгуку у єп. Григорія і його Малої Ради, та проте не пішли вони на марне.

Думки в листі владики наведені як і власні досвіди та накази сумління привели до того, що ціла низка членів соборноправної церковної групи, духовних і світських а серед них — багато чільних представників її, — відійшли від єп. Григорія і поєдналися з УАПЦерквою митр. Ніканора, УПЦерквою США та інш. канонічно і молитовно пов'язаними з собою укр. православними церквами по різних країнах.

До тісної співпраці з вл. Ніканором перейшли усі три члени Ініціативної Комісії поєднання, прот. Д. Бурко, проф. Бакало і ред. П. Котович. В США перейшли до Укр. Прав. Церкви митр. Іоана отці І. Чумак і П. Стельмах, більша частина власної єп. Григорія парафії в Чикаго, член церковної ради ген. Б. Палій-Неїло, протодиякон М. Ольховий і інші.

Здавалося, що укритими силами інспірована і нерозважно одними, та зловмисне другими розпочата акція розколу в церкві йде до свого неминучого кінця. Однак, з допущу Божого, випробовання для нас на цьому не скінчилися.

✧ ✧ ✧

Морально ізольована і розвінчана з усяких ідеологічних прикрас у своїй роботі, соборноправницька верхівка в США, на чолі з своїм архієпископом, не завершила з блудного шляху. Їй треба було за всяку ціну триматися на поверхні життя. Вона не мала ні відваги ні

потрібних даних, щоб на втіху своїх протестантських опікунів започаткувати творення української «ашафенбурсько-реформованої» церкви. Несподівалася очевидно знайти відповідне число сторонників такої «реформації». Тож залишався для неї одинокий шлях «дублювання» УАПЦ, нічим неоправданого, нікому непотрібного, але на якийсь час вигідного для цієї верхівки.

В процесі цього «дублювання» затушковуються поамалу в писаннях «Православного Українця» колишні патетичні вислови Попова і інш. про те, що в соборноправній церкві нема «високопреосвященіших владик», як то є в просякненій старим духом «синодальній церкві». а є лиш «найлюбовніший титул — «найпочесніший отче» (Прав. Укр. ч. 2-3 47. Бережімо рідні святощі ст. 44). «Високопреосвященніший владика Григорій» з сонмом «протопресвітерів, митрофорних протоієреїв» та молодечих протоієреїв, забувши всі колишні закиди «синодальній церкві» за її польсько-московський старорежимний стиль і дух, розбудовує нову церковну політику на внутрішньому і зовнішньому «дипломатичному» відтинках.

В цій розбудові й перебудові ми стрінемося з новими писаннями в «Прав. Українці» про «Нові Шляхи УАПЦ» (див. П.У. ч. 36/55), з делікатним відмежовуванням себе від канонів 21 року.

Стрінемося з відважними твердженнями О. Биковця, що єдиним канонічно чистим владикою в УАПЦ є «високопреосвященіший арх. Григорій», бо, .. він ніколи «не сослужив з позбавленим сану митр. Полікарпом». («Позбавлення сану» Моск. Патріарх її з 42 р.)

Прямуючи по цій лінії, арх. Григорій з його помішником еп. Миколаєм Урбановичем та делегатами їхнього «Собору» в жовтні 1954 року «внесли подання до Царгородської Патріархії про прийняття їх і Церкви в лоно Вселенської Церкви», як пише в «Укр. Віснику» еп. Богдана Шпильки, о. В. Левицький (Укр. Віст. ч. 2/56 ст. 5).

Для скріплення внутрішнього фронту, треба було еп. Григорію за всяку ціну придбати для своєї церкви нового «владика», щоб при його допомозі розбудувати свою «ієрархію». Таким придбанням стався для собор-

ноправників згаданий щойно «єпископ помішник» Миколай Урбанович.

Ми не знаємо особисто цієї духовної особи, затрудняємося також вживати у відношенні до нього належної титулатури. Не хочемо рівнож повторювати тих часом драстичних епітетів, яким прикрашується ця особу в листуваннях деяких ієрархів, які маємо у себе під рукою.

Застановляючись на особі о. Урбановича, який в останніх роках відіграє певну роль в подіях церковного життя, ми будемо послуговуватися тільки тими твердженнями, які подає він сам, або пов'язані з ним офіційні чинники соборноправної групи.

Коли і де М. Урбанович, уроджений в Галичині греко-католик прийняв православ'я, джерела не подають. Десь в сорокових роках одержав він священичі священня від єп. Богдана Шпильки і оселився у Вінніпезі. Де і для кого сповняв о. Урбанович священичі служення рівнож не відомо. Та найважливіше, що досі не встановлено коли, від кого і для якої церкви одержав він єпископську хіротонію.

В «Нашому Голосі» ч. 4/55 р. ми знаходимо інформацію, ніби цю хіротонію довершили якісь сирійські греко-католицькі єпископи, суспендовані Римом, Антоній Анід і Йосиф Кліш. Не приймаючи за цілковито певну наведену інформацію, мусимо однак вважати її за правдоподібну, бо ж в своєму спростованні, надісланому до «Нашого Голосу» о. М. Урбанович цієї частини інформації не спростовує і нових даних про свою єпископську хіротонію не подає.

Єп. Богдан Шпилька, в листі до арх. Сильвестра, відомому нам з повідомлення «канцелярії архієпископа», уміщеного в австралійсько-українській пресі, стверджує важність «єпископату» о. Урбановича, не подаючи однак звідки цей «єпископат» (треба гадати — єпископський сан) походить, ані до якої юрисдикції «єпископат» о. Урбановича в Православній Церкві належав, до його приступлення до соборноправної церкви єп. Григорія.

7 березня 1954 року о. Урбанович відслужив в Чикаго архієрейським чином Божественну Літургію разом з арх. Григорієм і склав заяву приступлення до «ієрархії соборноправної церкви», святість і благодатність якої він

визнає, як єдиної церкви мучениці укр. народу.

Подаючи повідомлення про цю «знаменну подію», органи соборноправників заповіли, що за інформаціями з кіл близьких до «вищих органів УАПЦ Соб., незабаром мають відбутися хіротонії в єпископи на Австралію, Європу, вікарія на США та інш.

У травні 1955 р. єп. Урбанович, без відома і згоди свого зверхника арх. Григорія, відбуває подорож до Європи. Подорож ця, як стверджує УПЦ (соб) Рада, в своїх резолюціях з дн. 2-4 липня 1955 р. (Прав. Укр. ч. 37-38, 55) «була організована і фінансована групою осіб, хоч і членів церкви, які не входять до керівних органів, але які привласнили права їх».

В часі цієї подорожі єп. М. Урбанович висвятив в сан священника відомого публіциста і громадського діяча, що понад п'ятдесят літ перебуває на еміграції в Швейцарії, Євгена Васильовича Бачинського.

Цей діяч відомий нам з його писань на церковні теми, як горячий апологет реформистичного напрямку і починів в житті УАПЦ.

В тому ж часі відбулася «єпископська хіротонія» Євгена Бачинського на «єпископа гельвецького», УАПЦ соборноправної. Хіротонію цю, за твердженням новохіротонісаного «єпископа гельвецького», довершили ближче нам незнаний «єпископ подвійних свячень старо-католицьких і православних» Єфрем Фузі і спроваджений до Європи, як подано вище, єпископ-помічник арх. Григорія, М. Урбанович. Відомості що до участі єп. Урбановича в цій останній «хіротонії» є запутані і суперечні, бо сам він заперечує свою активну участь в єпископській хіротонії свого ставленика в священство, признаючи тільки свою присутність при цій торжестві. Група ж, яка «фінансувала» цю подію і сам «єп. гельвецький», очевидно для зміцнення «канонічної важности хіротонії» твердять, що єп. Урбанович брав у ній участь. Останнє твердження більш правдоподібне і логічно узадане, бо для самої тільки висвяти Є. Бачинського на священника не було потреби спроваджуват з Канади єп. Урбановича.

Ми не спиняли б нашої уваги на цій подорожі і зв'язаних з нею акціях, як би не були вони новим, вимовним доказом діяння розкладових сил внутрі

українського громадсько-релігійного життя, про яке ми задували на початку нашої доповіді. Колиб не були ці організовані групою осіб» подорожі і «хіротонії» очевидним «поглибленням революції в церкві».

«Єпископ гельвецький» Євген, в своєму першому комунікаті про ці події, оздобивши свого «святителя», єп. Урбановича, низкою драстичних епітетів, оголосив урочисте приречення останнього «скріплене колінопреклоним хрестним знаменем» — не втручатися далі до справ УАПЦ (соб.)

Повернувшись після описаної подорожі до США, єп. Урбанович покаюся в содіяннім перед Микільськими Зборами 2-4 VII. 55. і зістав привернений до своєї гідности «єпископа помішника». Збори хоч і відмежувалися від описаної вище акції і осудили її, всеж таки доручили Малій Раді, щоб вона «вжила всіх можливих заходів до унормування братніх взаємин з Краєвою Церквою в Німеччині», яка знайшлася під опікою недавнього брата і шанованого однодумця соборноправної громади, а далі — правлячого єпископа гельвецького Єв. Бачинського.

Які поробила Мала Рада заходи у вказанім їй напрямі не знаємо, тільки з останніх повідомлень, опублікованих в «Прав. Укр.» довідуємося, що Мала Рада і зверхник соборноправної церкви проголошують, утворене в Європі благовісником і довголітнім адміністратором цієї церкви Митрофаном Явдосем та бр. Єв. Бачинським «церковне тіло», недавно «краєву церкву в Європі», українською сектою маріявितів. Усі dokonані «єпископом помішником», хіротонії в Європі проголошуються недійсними. Широко реклямовані перед тим високі кваліфікації і «акти обрання» бр. Євгена Бачинського на єпископське служення в соборноправній церкві, спростовуються на підставі «дбайливої і тривалої перевірки справи бр. Бачинського». Вірні соборноправної церкви остерігаються, що «прояви дворушництва і непослуху духовному проводові, кваліфікуватимуться, як відхід від УАПЦ (соб) і від віри наших дідів і прадідів». (Прав. Укр. ч. 44/56. Офіційне вияснення Мал. Ради).

Всі ці «каяття», розвінчування, вияснення, та заповіджена боротьба з «дворушництвом» чи не пригадують нам методів, стосованих до всякого роду «ухилів», приєднаннях «генеральної лінії уряду і партії», на нашій по-

неволеній Батьківщині. І якось прикро і дивно спостерігати, що в житті української церковної громади стосуються подібні методи, з очевидною метою, укрити справжній стан «ідеологічних диференціацій», що заццеплюються та неухильно розвиваються за рецептами аранжерів церковного розколу в УАПЦ.

Плануючи налагодження братніх взаємин з «Красвою Церквою в Німеччині» благовісника Явдася та бр. Є. Бачинського, Микільські Збори констатували, що на сьогодні вже не існує перешкод до поєднання всіх формацій Української Православної Церкви в єдину УАПЦеркву на засадах св. Канонів Вселенської Церкви, а тому зобов'язали Малу Раду, зокрема, завершити поєднання з УАПЦерквою, що перебуває під зверхністю митрополита Ніканора.

Уміщені поруч себе в резолюціях Мик. Зборів постанови в справі європейської акції в «Краєвій Церкві» та в справі поєднання усіх формацій УАПЦ не залишають сумніву в тому, як легковажно трактував провід соборноправників проблему об'єднання і вірність канонам православної церкви, коли «краєву церкву» Фузі Явдася і Бачинського ставив у плані поєднавчих заходів в одній площині з нашою УАПЦерквою.

Що за цими, голошеними в пропагандивних цілях, поєднавчими планами соборноправного проводу не стояли жадні щирі і реальні заміри показали дальші події.

Партизанська акція розбудови соборноправної церкви, переведена в Європі рухливою і засібною «групою членів церкви», надщербила авторитет її проводу. Довелось нашвидку його направляти. З цією метою одночасно переведено і заходи в справі поєднання з нашою УАПЦерквою і розбудову власної ієрархії.

В три тижні по Микільських зборах звертається арх. Григорій до митр. Ніканора з такою заявою з дня 27 липня 1955 р.

«З уваги на те, що в процедурі наложення на мене і підлегле мені духовенство і мирян Собором Єпископів в Ашафенбурзі, 24 жовтня 1947 року, церковних санкцій, не дотримано було передбачених канонами для церков-

ного суду вимог (Апост. 74, Карф. 28, Конст. пом. Кир. I) і через те, замість належного суду над єпископом, відбулося лише заслухання Собором обвинувачень та наступив присуд, — прошу Ваше Високопреосвященство зазначене рішення Собору Єпископів поновно переглянути і санкції зняти.

Це необхідно ще й тому, що наявність яких будь санкцій і брак між нами молитовного єднання вносить собою в середовище наших вірних і утруднює справу об'єднання всіх насколо Єдиної Святої Укр. Авт. Православної Церкви. Вашого Впреосвященства люблячий духовний син і постійний богомолець (Підп.) Арх. Григорій».

7 серпня тогож року, с.т., в кілька день по одержанні вищенаведеної заяви арх. Григорія, запала в Парижі ухвала Митрополичої Ради про зняття санкцій і встановлення молитовного єднання УАПЦеркви з соборно-правною Церквою арх. Григорія.

До розгляду цієї ухвали і подій, що по ній наступили в нашій Церкві, ми прийдемо пізніше. Тепер хочемо закінчити наш огляд «поеднавчих заходів» і розбудови внутрі соборноправної церкви.

Що до перших, то нам відома з того часу лише одна ухвала Малої Ради в цій справі: 30 серпня, на другий день по одержанні повідомлення про зняття санкції, Рада ухвалює: а) приступити до повного об'єднання в одну церкву; б) просити Зверхників обох церков звернутись до вірних із спільним архипастирським посланням про відновлення молитовного єднання та про заходи до цілковитого об'єднання і в) належно опрацювати запропоновані преосв. еп. Донатом і прот. Ол. Биковцем ідеологічно-програмові пункти поєднання. Надіслати їх Митрополичій Раді, як проєкт для обговорення і взаємного узгодження».

Не знаємо, нажаль, які то «ідеологічно-програмові пункти» були предложені Малій Раді, та як вони далі були опрацьовані і чи були врешті переслані Митрополичій Раді. Не чули ми нічого і про «спільне архипастирське послання». Лише із статті одного з проєктодавців пунктів, прот. О. Биковця «Про двоє відлучень, уміщених в «Прав. Українці» за серпень-вересень тогож

1955 року, можемо довідатися, як задивлявся цей проєктодавець на «припинення співпраці пастирів і вірних церкви 21 року з єпископатом 42 р.» і як, проводячи аналогію між відлученнями учасників ашафенбурського з'їзду та відлученням і позбавленням сану митр. Полікарпа московським патріархом, проходив до висновку, що поскільки і одно і друге відлучення були неканонічні, то як у одному так і в другому випадку «жодні санкції не існували і не існують». Пора нарешті (авторам ухвали Собору Єпископів — прим. наша) подбати про зняття з себе і свого сумління цієї плями, — пише о. Биковець, — усвідомити нікчемну і шкідливу суть цього акту як для авторитету самих єпископів так і для справи єдності УАПЦ».

Не будемо полемізувати з концепціями і ідеологічними заложеннями автора і проєктодавця «пунктів поєднання», ми навели уступи з його тогочасних писань, щоб зрозуміти, з якими настроями підходив до «повного об'єднання» проєктодавець, коли випустив у світ своє писання вже після проголошення париської ухвали з 7 серпня.

Не знаємо чи різнилися в настроях і концепціях обидва проєкти, але тепер, коли минуло від часу їх висунення близько півтора року і коли справа об'єднання не посунулася ні на крок, а розбудова «власної ієрархії» соборноправної церкви принесла зовсім реальні висліди, можемо твердити, що і «зверхник соборноправної церкви» і його Рада не збиралися і напевно досі не збираються сходити з свого окремого шляху, хоч двері до церковної єдності перед ними відчинені.

В парі з «заходами» для об'єднання, про які ми згадали, були інші заходи про розбудову власної ієрархії соборноправної церкви. Що ж представляли ці останні.

В червні 1955 року прибув до США обраний Краєвою Радою УАПЦ (соб.) в Австралії на єпископське служення прот. Дмитро Буртан. Цей священник восени 1953 року самовільно покинув УАПЦеркву в Австралії і піддався прововоді соборнопраної церкви. Після зорганізування

двох парафій, в доповнення до існуючої перед тим одної на цілу Австралію парафії УАПЦ (соб.), цей священник zostав обраний Краєвою Радою УАПЦ(соб.) і висланий для висвяти в єпископи до США. Це обрання і делегація, як бачимо, наступило саме в тому часі, коли «єпископ помішник» закінчив свою подорож до Європи з відомими вже нам результатами.

Понад два місяці чекав о. Буртан, по прибутті до проводу соборноправної церкви на свою єпископську хіротонію. За цей час, як ми вже згадували наступило і покаяння і повернення до архієрейських чинностей єпископа М. Урбановича. Планована на час Микільських Зборів, 2-3 липня 1955 р. хіротонія о. Буртана в єпископи, відбулися щойно вкінці серпня. В межичасі робилися заходи з'єднати до участі в цій хіротонії єпископа Богдана Шпильку, однак без успіху.

В результаті хіротонії dokonano власними силами з участю єпископів Григорія і Миколая 28 серпня 1955 р. в Чикаго.

Коли ми спинимося на даті хіротонії та пригадаємо собі, що офіційне повідомлення про зняття санкцій париською ухвалою наспіло до проводу соборноправної церкви тільки 29 серпня, то мимоволі постає питання, чому ж цей провід не зачекав пару день. Аджеж приватні відомості про цю, так бажану, ухвалу напевно надійшли з Парижа раніш. Чи не виявилось в цьому поспіхові легковаження санкцій як перешкоди до канонічності свячень, як це ми бачимо з писань о. Биковця?

Висвячено о. Буртана, названого в чернецтві Донатом, на єпископа мельбурнського, правлячого єпископа соборноправної церкви в Австралії. В цій ролі він повернувся з США до Австралії, де й розпочав своє служення та акцію розбудови УАПЦ соборноправної.

Про акцію єп. Доната в Австралії та її вплив на життя нашої церкви ми довідаємося з іншої доповіді, як буде предложена Високому Соборові.

Нам залишається тепер лише спинити нашу увагу на тому, як сприйняла наша Церква в Австралії ухвалу Митрополичої Ради про зняття санкцій з єп. Григорія, та які шляхи до вивершення цієї ухвали ми накреслили і до яких вислідів сьогодні приходимо.

Ухвалою з дня 7 серпня 1955 року Митрополича Рада

в Парижі, під головуванням Впр. Митрополита Ніканора, постановила:

а) зняти з еп. Григорія і його клириків та мирян санкції наложені на них ухвалою Собору Єпископів 24 жовтня 1947 року;

б) привернути молитовне і евхаристичне єднання з ними;

в) дати відпускну грамоту еп. Григорію, і поновний вступ його до складу нашого Єпископату віддати на його волю і вирішення;

г) церковно канонічне ставлення до арх. Григорія і його священників, як автономних частин УАПЦеркви в Австралії і Аргентині і подати на їх самостійне вирішення і залагодження, з заохоченням слідувати за прикладом Митр. Ради.

д) звернутись до Укр. Прав. Церков в США і Канаді з братнім внеском урегулювати з арх. Григорієм та його священниками і мирянами церковно-християнські відносини.

Цю ухвалу супроводить заклик вл. митрополита Ніканора поставитись до неї з правдивим християнським зрозумінням і покрити все братською любов'ю.

Заклик владики, рівно ж як і його особиста участь у постанові ухвали наказували нам поставитися з усією пошаною і повагою до оцінки самого акту і цієї ситуації, яка по нім в житті церкви утворилася.

Так поступив провід нашої Церкви в Австралії від самого початку появи цього акту. Так хочемо поступати і нині по впливі близько півтора року від постанови ухвали в Парижі.

Такий підхід наш до акту Митрополичої Ради не звільняє нас однак від обов'язку доглянути і слабші сторони його, що їх наслідки вийшли поза межі впливів Митрополичої Ради.

Приймаючи засадничої ваги ухвалу про зняття санкцій наложених Собором Єпископів, Митрополича Рада, обмежує важність цієї ухвали до терену безпосередньо в ній заступленого і їй підлеглого. Автономним частинам УАПЦеркви в Австралії і Південній Америці залишено самостійне вирішення так важливої справи. Це вповні зрозуміле в тій ситуації, коли Рада в Парижі приймала ухвалу, без участі наших представників і без поперед-

нього з нами порозуміння. Але з другого боку, така розв'язка в самому зародку крила в собі небезпеку пізніших розходжень і двоторовости рішень у проблемі, яка стояла перед цілою Українською Церквою, навіть поза рамами УАПЦ.

Від'ємні наслідки такої методи скоро виявилися в житті окремих частин Церкви. Провід нашої автономної Церкви в Австралії, підіймаючи залишений йому тягар цієї проблеми, знайшовся у особливо трудній ситуації, з огляду на спрямовану на наш терен активність соборноправної церкви арх. Григорія та висвяту на Австралію еп. Доната.

Перша ухвала в цій справі нашої Консисторії з дня 17 вересня 1955 р., вітаючи щирість і добру волю Митрополичої Ради стверджує одночасно брак такої ж щирости з боку соборноправної сторони, при відсутности конкретних зобов'язань з її боку у практичному проведенні поєднання. Тодіж підкреслила Консисторія конечність одночасного переведення з боку арх. Григорія молитовного поєднання з українськими Церквами в США і Канаді.

В ширшій площині і з глибшою застановою підійшла до цієї важливої проблеми наша Єпархіяльна Рада. Ухвала її в цій справі з 24-26.XII.55 висловлює признання і підтримку Митрополичій Раді за її **ініціативу ліквідації розламу в Церкві**, але одночасно Єпархіяльна Рада ствердила, що для досягнення **канонічної повноцінності** рішення Митр. Ради з 7.7.55 **потрібує затвердження його Собором Єпископів**, з узглядненням голосу тих ієрархів, які санкції накладали, а нині проходять служення в правосл. Церквах США, Канади і в Австралії.

На думку Єпархіяльної Ради ліквідація розламу не може наступити без одночасного повернення до церковної єдності на всіх континентах єпископів, клириків і мирян, що досі перебувають у роз'єднанні з нами.

Відповідно до цих стверджень Єпархіяльна Рада виступила з конкретними внесками і пропозиціями до Владика Митрополита і інших Владик.

Справу молитовного єднання і влиття до нашої Церкви еп. Доната Єп. Рада віддає на розсуд нашому Високому Соборові, в світлі вищенаведених своїх усталень.

Своєю ухвалою Єпархіяльна Рада намагалася:

а) знайти опертя і апробату рішення так важливої справи у найвищого церковного авторитету — Собору Єпископів;

б) поширити базу церковної єдності на всі континенти з узягдненням думки і становища Церков Сестер в США і Канаді;

в) запобігти легалізації двоподілу УАПЦ, що витворився на ґрунті париської ухвали з 7.8.55.

Як бачимо, намагання наші були вповні співзвучні з думками висловленими свого часу в листі вл. Митрополита Ніканора до арх. Григорія, який ми навели в одному з попередніх розділів. Рішення Митрополичої Ради далеко від тих думок відійшли.

Які саме міркування привели провід нашої церкви в Європі до такої зміни в підході до проблеми ліквідації церковного рзсламу, ми не знаємо. Як видно з опублікованих уступів з листувань наших ієрархів, поважним мотивом для париської ухвали було бажання запобігти новим порушенням канонів і комплікаціям в справі єпископських хіротоній в УАПЦ. На прикладі хіротонії єп. Доната, з участю невідомого походження єп. М. Урбановича, бачимо, що це добре бажання не здійснилося, знову ж через виявлений в поспісі з розбудовою власної ієрархії, брак доброї волі з боку соборноправного проводу.

В діло можливого поєднання, як висловився митр. Іоан в листі до нашого священства («Наш Голос» 10.56.) «всунено колоду, яку ми не знаємо, як відсунути».

Закінчуючи нашу доповідь, щож можемо подати у своїх висновках Світлому Соборові? Ми в міру наших спроможностей кинули ретроспективний погляд на перебіг подій в УАПЦеркві на протязі минулого десятиліття. Ми закінчили цей огляд наведеною в попередньому розділі ухвалою Єпархіяльної Ради. Приймаючи цю ухвалу ми, сподівалися, що вона полекшить завдання, і проводові нашої Церкви в Європі, і відійшовшим від церковної єдності братам повернути цю єдність, що має бути по слову апостола «єдністю духа в союзі спо-

кою» (Ефес. 4,3). Коли протягом останнього року, що ділить нас від тої ухвали, наші сподівання не здійснилися, то це не звільняє нас від обов'язку йти далі наміченим шляхом; усувати з цього шляху все, що лежить на перешкоді справжній церковній єдності, не лише в Європі, а по всіх країнах, де живуть наші брати.

Останній Собор Єпископів УАПЦ, що відбувся в Європі 15 вересня 1952 року, схвалив дії Високопреосвященішого Архієпископа Ніканора в справі церковного поєднання в Німеччині та поновив доручення Впр. Митрополитові Полікарпові справи прийняття до УАПЦ осіб, що були відлучені від неї постановою Собору Єпископів у 1947 році. («Рідна Церква» ч. 2:52).

Ця остання ухвала Собору Єпископів, винесена з участю першого Предстоятеля УАПЦеркви в Австралії, бл. пам. архієпископа Іоана, є обов'язуючою нас до нинішнього дня. В світлі цієї ухвали наша Церква в Австралії, як любляча Мати повітає поворот до церковної єдності кожного клірика і мирянина, який поводячись «достойно покликання, зо всякою покорю та лагідністю, з довготерпінням в любові зносячи, один одного, пильнуючи зберігати єдність духа в союзі спокою» (Ефес. 4,1-4) — захоче йти з нами спільним шляхом до Вічної Правди, до спасіння своєї душі.

Ліквідація церковного розламу в цілості не може наступити без перегляду справи з участю всіх єпископів, що нині ще «право правлять Слово Христової Істини» по всіх Українських Церквах, а в 1947 році сказали це слово істини, в ухвалі Собору Єпископів. Їхніми бо устами «судила Церква за розлам і розлад, за порушення заповітів Христа про мир і любов», як висловився вл. Ніканор.

Коли, покликаючись на недотримання формальних приписів, винні в розколі домагаються скасування цього присуду Церкви, то нехай полишать намагання входити з Церквою в договори «на паритетних засадах». Такі договори були б тільки захоотою до дальших розламів у Церкві.

Коли провідники соборноправної громади, облишивши всяку облуду, відкриють перед Судом Церкви, наміри і дії свої в минулому і сучасному, і повернуться до Єдиної Української Православної Церкви, щоб громада

ця стала живою галузкою у винограднику Христовому, — тоді, в ім'я любови Христової, можуть бути прощені гріхи многим, і тоді відбудується справжня єдність Церкви, «щоб приготувати святих на діло служби збудування Тіла Христового, аж поки всі ми не досягнемо з'єднання віри і пізнання Сина Божого, Мужа досконалого в міру зросту Христової повноти» (Ефес. 4.12-14)

Прот. Іван Перелазний

КОРОТКИЙ НАРИС

практичної спроби молитовного поєднання
з т. зв. «соборноправницькою» групою в Австралії
та наслідки цієї спроби.

Доповідь,

виголошена на 2. Черговому Соборі УАПЦ в Австралії

ВСТУП

Мені особисто дуже тяжко й боляче насвітлювати ці трагічні події в нашій церкві, які сталися за останніх 16 місяців, бо моя більш як 10-річна найтісніша співпраця на церковній ниві з його Вп. Арх. Сильвестром, — за надто міцно пов'язала нас найсердечнішою дружбою.

Для мене владика Сильвестр є не тільки Архипастирем, але дорогим другом. Саме тому я наважився на аналізу подій в Австралійській УАПЦ, бо буду прагнути всіми силами підійти до цих подій без упередження, об'єктивно, зосереджуючи увагу не стільки на особі, скільки на фактах і поступованні цієї особи та на тих наслідках, які вони дали. В справах церкви, не можна затушковувати й вибілювати поступовання особи (яка б вона й не була близька та дорога вашому серцю), коли вона нанесла тяжкий удар цій церкві. Не можна заради особистих симпатій, в угоду цій особі, називати чорне — білим, а біле — чорним, якби це не було прикро цій особі; відомий вислів каже: «Дорогий мені Платон, але правда мені дорожча». Отже, — дорогий мені Владика Сильвестр, — але Церква мені дорожча.

☆ ☆ ☆

КОРОТКА ІСТОРІЯ УАПЦЕРКВИ в Австралії

Не можна правдиво подати події, не з'ясувавши на якому ж ґрунті, на якій основі вони відбувалися. Чи ж був сприятливий ґрунт, умови й відповідне психологічне наставлення духовенства та мирян нашої Церкви, як то вимагалось порадами та вказівками найвищого нашого зверхника Його Вп. Митрополита Ніканора, щоб ро-

бити перший у світі експеримент поєднання і при тому «до гори ногами», а тому коротко мушу нагадати дещо з історії Церкви в Австралії.

Починаючи з 1949 р. в Австралії існували два релігійні угруповання на чолі з Вл. Сильвестром і друге, очолене В. Ц. У. — Ніяких інших релігійних угруповань УАПЦ в цій країні не існувало. Група осіб, яка організувала й оформила парафію Св. Афанасія Лубенського в Сідней, як пізніше виявилось, — була справою Краєвого Кату Селянської партії. Яким чином попав у цю парафію свящ. Коломийців-Майданський, який ніколи нічого спільного з УАПЦ не мав і не міг мати — сказати тяжко, але нагло 30. XI. 1952 р. ця група Селянської партії, дослівно 6-7 осіб, вигнала й викинула катедру Вл. Сильвестра в Редферні, в Сідней, з 62 вірними і все духовенство з Владикою на чолі; викинула на вулицю, забрала деяке майно й опанувала парафію Св. Афанасія Лубенського (Точніше гл. «УАПЦ і партії для Батьківщини» Вл. Сильвестра), а в додатку надіслано такий документ:

ПАРАФІЯЛЬНА РАДА

УАПЦеркви Св. Афанасія Лубенського в Редферні, Сідней.

Адреса: Беннет стр. Мур Парк. 3. грудня 1952 року

До Всечесних Отців:

Прот. І. Манька, Прот. І. Перелазного, дяк. В. Ковалевського, дяк. В. Денисенка, Копія Преосв. еп. Сильвестру.

Високодостойні Панове-Отці!

Цим маємо шану повідомити Вас, що парафія Св. Аф. Лубенського в Редферні, Сідней, на засіданні Парафіяльної Ради 30. лист. 1952 р. прот. ч. 10. визначила себе цілковито підготованою стати під зверхність УАПЦ соборноправної та через арх. Григорія входить з таким педанням до Великої і Малої Ради цієї Церкви.

З днем 30. лист. 1952 духовна зверхність над парафією Св. Аф. Луб. і юридичне настоятельство преосв. еп. Сильвестра — фактично і формально припиняється з тої причини, що вл. Сильвестр відійшов від засад основуючого протоколу ч. 1., порушив принципи соборноправности і став на шлях заперечення і поборокування УАПЦ соборноправної, котра одинока є продовженням нашої прадідівської церкви Христової, відродженої в 1921 р. і освяченої кров'ю мучеників.

Формальна більшість із числа основоположників внесла своє подання до урядових установ про відклик своїх підписів на ліцензію для владики Сильвестра. Одночасно було внесено подання парафіями на оформлення ліцензії для митр. прот. о. Василя Коломийцева Майданського, котрий фактично виконував настоятельство в пара-

фії Св. Аф. Лубенського вже біля двох років і тепер урядово дістав формальне затвердження.

Повідомляючи Вас про повище, зазначаємо, що відправу (або участь у відправах) Служб Божих, рівнож виконання треб в парафії Св. Аф. Лубенського може бути довершено лише тим духовенством, котре повністю визнає УАПЦ, соборноправну та формально заявляє про свій вступ до неї, або тим духовенством, яке дістане згоду на відправу від Парафіяльної Ради та дозвіл від настоятеля парафії. Висловлюємо подяку за дотеперішню Вашу службу і співпрацю в пар. Св. Аф. Луб. та сподіваємося, що в найближчий час Ви визначите своє місце в українському православному житті Австралії та зокрема у відношенні до УАПЦ, соборноправної. Двері нашої парафії широко відчинені для всіх тих, хто приходитиме зі щирістю і з готовністю жертвенно служити своєму народові і Рідній Церкві, хто шануватиме відроджені Нею національні традиції, хто свято почитатиме Її Величні Ідеї.

Рівнож з усією рішучістю не допустимо до порогів всіх тих, які приходитимуть в намірі зневажати нашу національну Святиню та намагатимуться прямо, чи посередно її поборювати.

З правдивою пошаною: Голова Пар. Ради С. Демчик

Секретар: Ол. Лисенко.

З цього моменту (цебто з 30. XI. 52.), одержавши до свого розпорядження шпальти укр. газети «Єдність» новоопанована парафія Св. Афанасія Лубенського (Чи вірніше Крайовий Комітет Селянської Партії), зачав шалену і безприкладну у світі блюзнірську кампанію очорнювання духовенства й вірних УАПЦ на чужині без огляду на те, чи це стосувалося угруповання Вл. Сильвестра, чи В. Ц. У. З особливою несамовитістю напад був скерований на Вл. Сильвестра, як уявного «зрадника», бо ж соборноправники разом з Селянською партією покладали величезну надію умовити владу прийняти зверхність Арх. Григорія, бо їм треба було мати за всяку ціну ще одного єпископа. Та ні о. Перелазний ні о. Манько не тільки не погодилися, але більше того, вони заявили, що коли Вл. Сильвестр погодиться й благословить навіть вмістити в газеті світлину Арх. Григорія поруч світлин Митрополитів Полікарпа, Іоана й Іларіона, — то ці два ієреї відходять зовсім від Владики.

БРОШУРА УАПЦ І ПАРТІЇ ДЛЯ БАТЬКІВЩИНИ

У відповідь на напади Вл. Сильвестр пише брошуру «УАПЦ і партія для Батьківщини», яка напевно відома Соборові і до якої ми ще повернемося. Приїзд сл. п.

Арх. Іоана був цілющим бальзамом на внутрішні церковні недотягнення УАПЦ в Австралії. Всі церковні непорозуміння були ліквідовані і в церкві настав цілковитий спокій. Та в табір соборноправників приїзд Вл. Іоана вніс певне замішання й ворожу настороженість. Були спроби соборноправників кинути теж і на Вл. Іоана кілька каменів, але скоро й затихло.

Раптова смерть Вл. Іоана, як пізніше виявилось, була тяжким і непоправним ударом у само серце нашої церкви. Затихла на цей час антирелігійна кампанія, соборноправників зі Селянської партії проти УАПЦ на чужині, відновилася ще з більшою шаленістю й досягла свого апогею після I. Собору нашої Церкви. У відповідь на цю безглузду кампанію соборноправників та Сел. партії виходить брошура «Чому ми не розпинаємо о. Грушецького». Згодом падають ще з ворожого табору 3-4 камені, але вже не в спину о. Грушецького, а в автота брошури і на тому 5. річне цькування УАПЦ на чужині припиняється на сторінках «Єдності» й до сьогодні. Та помиляється той, хто вважає, що зі зникненням ганебної кампанії зі шпальтів «Єдності» припинилася боротьба «соборноправства». Вона лише перенеслася зі шпальтів газети глибше, в середину парафій, в більш прихованій і таємній формі, так би мовити в інкубаційний період.

Переозброєння соборноправників йшло у двох напрямках: а. треба було за всяку ціну перетягти священників з УАПЦ на чужині до соборноправників, бо ж з одною парафією і з одним священником та ще й сумнівної якості, як о. Коломиєць далеко не поїдеш, б. маленькими силами соборноправників робити по парафіях заколоти, розбишацтво, розбиття, агітацію проти церковного податку і таким чином утворити нестерпні умови для настоятелів, щоб вони, — до того ж не маючи жадного матеріального забезпечення — кидали свої парафії й переходили до соборноправників, що обіцявали повне матеріальне утримання.

Для оборони перед соборноправниками парафії мали точні вказівки свого Зверхника, Ієрарха УАПЦ, Вл. Сильвестра, які містилися в його брошурі «УАПЦ і партія для Батьківщини».

Даючи загальний огляд «соборноправства», Владика в простих словах розкриває картину, показуючи, яких потворних форм набрало «соборноправство» в Австралії:

«В Австралії ці прояви набрали особливих форм розв'язности, насильливости, і брутальности. Совітське виховання особливо в тому й проявляється, що заряснів лозунг: «Брешти так, щоб хоч трохи на правду змахувало» (Ленін). Цей совітський дух почав вибухати тоді коли в адептів робленого фанатизму виникло бажання дискредитувати пасквілями, хто відмовлявся своїм авторитетом скріпляти їхні тенденції, принесені з іншого континенту і підказані партійністю, а не церковною потребою». (стор. I.) і далі: «Адепти 2-ї групи (цебто «соборноправники» - I. П.) в Австралії спотворно повелися в пресі. Для них партійне замовлення було головним стимулом їх пасквільного виступу». (там же, стор 3).

Зриваючи машкару релігійности з безвірницького обличчя ватажків соборноправників та Селянської партії, Владика твердить:

«Заклик шанувати останнього (Митр. Іоана, I. П.) з лона мучеників 1921 року, особливо роздратував прозелітів від атеїзму в Австралії, бо підказано з іншого континенту цього мученика не поминати.»

Хто ж може після наведених цитат твердити, що загальна ситуація для поєднання в Австралії така ж сама як в Європі? Хто може заперечувати, що радісне й захоплююче поєднання в Європі, для нас таке ж саме поєднання тут, в Австралії, викличе розвал і смертельну загрозу нашій церкві?

Може в декого в душі виникне надія, що брошура Владики вже застаріла, що оці самі атеїсти-безбожники (яких так гостро таврує Владика Сильвестр), що засіли тут, в Австралії в Краєвому Парт. К-ті, який контролює соборноправників — остаточно перетворилися на сніжно-білі, бездоганно-чисті релігійні українські душі тоді звернімося вже до джерел того ж Владики Його Вп. Арх. Сильвестра («Лист Арх. Сильвестра до Петра Редька в Адеяїді», 1954). Аналізуючи потворне «соборноправство» в Австралії, благовісником якого був Василь Коломийцев-Майданський, Владика пише:

На еміграції «Коломийцеве соборноправство» то болюча гангрена на духовному тілі УАПЦ, на втіху російським федералістам».

І нарешті вже в 1955 р. буквально за декілька місяців перед Паризькою Ухвалою, Владика ставить австралійсь-

ким соборноправникам умовою поєднання 5 пунктів, які не тільки не були виконані соборноправниками в Австралії, а звичайно, ніколи й не могли бути виконані. Зазначаючи нещирість і якісь приховані наміри («не має відвертості») в 9-ти пунктах о. Дмитра Буртана, Владика прямо зазначає, що Ашафенбурзький З'їзд був утворений на замовлення партійного лідера, який то з'їзд виломився з єпископату 1942 р. бо ж дослівно зазначено: «... і тим вернутися в лоно єпископату 1942 р., з якого виломився (Ашафенбурзький з'їзд І. П.) на жадання партійного лідера С. З. С. У. — Селянська Партія; а духovenство і вірних нашої церкви Владика категорично попереджує:

... всякий, хто виявить молитовне єднання з «соборноправниками» визнаватиметься всіми побожними українцями за належних до партії СЗСУ, а УАПЦ є позапартійна і такою мусить підоставатися назавжди.

Ці засади подані майже на передодні Паризької ухвали і подані не ким іншим, а правлячим Єрархом, цебто тим, хто зобов'язує нас, настоятелів виховувати й прищеплювати ці засади вірним. І ці засади всмоктувалися вірними, як суха губка водою, бо соборноправники в Австралії своєю блюзнірською поведінкою у ставленні до нашої Церкви ретельно допомагали переконуватися й усвідомлювати правдивість і рацію засад Владики.

То як же можна в цих умовах, на підложжі саме такого ґрунту робити спробу практичного поєднання в Австралії без відповідної підготовки вірних до цієї акції?

Бо ж протягом довгих років і тяжких років запеклої боротьби в Австралії вірні щодня бачили, чули й переконувалися, що таке є соборноправство і які саме люди є його носіями. Наші люди не є отара худоби, яку сьогодні, хльоснувши батогом, переконуєш вірити, що це чорт, а завтра переконуєш, що те ж саме — є вже святим янголом! Людська уява в першу чергу пов'язує людину — хто вона є — з тим, що вона репрезентує і це є найбільшою небезпекою спроби поєднання саме тут, в Австралії.

Єп. Буртана, людину, що намагається ігвалтовно втиснутися за всяку ціну в нашу Церкву і стати до проводу, людину яка репрезентує «соборноправство» — знаю

досконало. Теж як священика. І саме тому власної opinii про цю особу я не висловлюю, бо боюся, що мимо волі може прорватися нотка суб'єктивності. Нікого іншого з соборноправного духовенства в Австралії, за винятком о. Коломийцева, я не знав і справа здавалася безнадійною на те, щоб подати Високому Соборові безстороннє освітлення цієї другої сторони, з якою наша церква мала робити спробу поєднання.

З цієї безнадійної ситуації вивів мене адм. В. Ц. У. о. Ананій Теодорович, який, як бувший адміністратор, мусів знати своїх священиків та й не тільки своїх, а й інших, здебільше тих, які мали будь який контакт з його священиками. О. Теодорович на моє прохання ласкаво подав цінний документ, за який складаю Йому мою глибоку подяку.

Цінність цього документу в тому, що о. Теодорович неначе перехопив мою думку, подав не характеристику свого бувшого, чи знаного ним «соборноправного духовенства», не свою власну opinii про них — Його opinii як бувш. адміністратора В.Ц.У. займає лише один рядок! — а самі факти. Подаю цей цінний документ без коментарів.

Лакемба, 30. листопада 1956 року.

До настоятеля Св. Миколаївської парафії УАПЦ в Перті
о. Протоієрея Івана Перелазного
Всечесний Отче!

Відповідаючи на Ваш лист з дня 23. листопада ц.р., подаю нижче відомості про священиків, які перейшли до соборноправників в 1953 р. для використання у Вашому коррефераті. Інформації подаю з пам'яті, бо всі акти ВЦУправління я в свій час передав до Консисторії в Мельборні. Незалежно від того вони є правдиві і Ви можете впевнитися їм довірити.

Прот. Дмитро Буртан приїхав до Австралії в лютому 1950 р. Замешкав він зі своєю дочкою в Мельборні і з мого доручення, як адміністратора церкви, виконував пастирські обов'язки в емігрантських таборах Вікторії: Беналя, Решворт, Бонегіля, а від 1952 р. обняв настоятельство в парафії Джілонг біля Мельборну. На початку о. Буртан доїздив до Джілонгу щодругу неділю, а пізніше раз на місяць. Так тягнулось, на скільки собі при-

гадюю, до вересня 1953 р. Протягом цього часу, в 1950 — 53 р. у вільні неділі і свята, коли він не виїжджав до таборів, чи Джілонгу, як мені пізніше говорили, всього лише кілька разів служив разом з причтом св. Покровської церкви в Мельборні, а як приходив іноді до церкви, то ставав з хором і співав. Була чутка, що між о. Буртаном і о. Стасишином зайшли непорозуміння, але ВЦУправління в них не входило, бо не було ніяких жалів, чи скарг в цій справі. Десь в 1952 р. о. Буртан зі своїм зятем заходилися коло будови власного дому в Ньюпорт. Кажали очевидці, що в неділі і свята о. Буртан, не зважаючи на свій сан і християнський обов'язок шанування свят, працював коло хати сокирою, пилою, молотком, лопатою. . . Часто заглядав до бару і напивався. Така його поведінка деморалізуюче впливала на віруючих людей, особливо на молодь, і зовсім справедливо викликала невдоволення, нарікання і навіть обурення. В 1953 р. коли арх. Іван візитував парафії в Австралії, о. Буртан на Трійцю служив разом з усіма в Мельборні, а також в одну з наступних неділей відбув у себе в Джілонгу аркіпастирську візитацію. Нічого, здавалось, не промовляло за тим, що він вже тоді, неофіційно був пов'язаний з соборноправниками. Правда, підчас візитації в Мельборні, на обіді в о. Стасишина, він мене запитав, чи думає Владика Іван завести порядок в Мельборнській парафії, бо існує неспокій і сильне невдоволення о. Стасишиним, в наслідок чого багато людей відходить від парафії і Церкви. В цій справі, сказав, має прийти до владики делегація від парафіян. Я зараз таки про те сказав владіці Іванові, на що він відповів, що будемо чекати делегації і почуємо, що вона скаже і чого хоче; якщо ж твердження про конечність заведення порядку в парафії пізніше підтвердяться церковним слідством, то безперечно, будуть прийняті міри для встановлення спокою.

Цю відповідь владика я передав о. Буртанові. На поворотній дорозі з Перту і Аделяїди ми вдруге зупинилися в Мельборні для продовження візитації в церковних осередках Вікторії: Джілонгу й Гіпсланді. Тоді о. Буртан знову ж звернувся до мене з запитом: «Що ж отче Ананіє, що думаєте зробити з Мельборном? Пам'ятайте, щоб потім не шкодували!» Я відповів: «Ви погрожуєте? Отже знайте, що ви не маєте ніякого відно-

шення до Мельборнської парафії, ви маєте Джільонг. З Мельборнської парафії до цього часу не було запові-
джені Вами делегації, ані ніяких заяв в іншій формі,
а тому лише на ваше домагання, — ні вл. Іван, ні ВЦУ
не збирається робити жодних змін в нормальному житті
парафії! — На тому наша розмова припинилася. Я і вл.
арх. Іван потрактували його настирливе втручання в жит-
тя Мельборнської парафії, як особистий порахунок з о.
Стасишином.

Щойно пізніші події показали, що то був обдуманий
плян соборноправників опанувати Мельборнську парафі-
ю. На перешкоді до того стояв тільки о. Стасишин. Їм
треба було підважити й висадити його, а на його місце
поставити о. Буртана, бо о. прот. І. Винницький по сво-
їй скромності і слабому здоров'ї ніколи не претендував
на настоятельство, а тому не міг стояти на перешкоді о.
Буртанові.

З кінцем серпня, чи на початку вересня 1953 р. о. Бур-
тан прислав до арх. Івана заяву про повернення йому
його відпускнуї грамоти, що видана була йому Арх. Ні-
канором, коли він їхав до Австралії, і яка зараз знахо-
диться у ВЦУправлінні. Документ, про який він упоми-
нався, не був жадною «відпускнуою грамотою», як твер-
дить він і вл. Сильвестр у «Повідомленні Канцелярії Арх.
Сильвестра з дня 8. травня 56 р. п. 3», а лише посвід-
чення приблизно такого змісту, що в зв'язку з виїздом
прот. Д. Буртана до Австралії доручається йому там
організувати парафію УАПЦ в Австралії. Для нас не
було зрозумілим, для якої потреби він жадав цього до-
кументу. Щойно другого, чи третього дня з'ясувалася
справа, коли одержали листа з Джілонгу, від церковно-
го старости з донесенням, що минулої неділі о. Буртан
оголосив у церкві, що пориває з синодальною Церквою
і переходить до соборноправної і якщо парафіяни з Джі-
льонгу за ним підуть, то далі буде до них приїздити на
відправи Божих служб.

На доручення вл. арх. Івана я виїхав до Мельборну,
щоб на місці з'ясувати причини переходу о. Буртана до
соборноправників і, якщо буде можливо, вжити всіх
заходів до стримання його від такого кроку. До о. Бу-
ртана я поїхав з п. Ф. Кудринським, диригентом церков-
ного хору в Мельборні, щоб був свідком нашої розмови.

На мої запитання, що сталося, чи з переконання він пішов до соборноправників, чи може інші причини змусли його до того, він почав плакати, здавалося зовсім щиро, і сказав, що він не є жадним соборноправником з переконання і не поділяє в душі соборноправного руху, але причини зовнішнього характеру змусили його приєднатися до них. Далі пішли нарікання, що його обрали, обійшли, ніхто ним не цікавиться і він бачить, що в цій Церкві він є зайвий. В поясненні до того сказав, що він не погоджується з існуючим станом Мельборнської парафії, де настоятелем молодший священник, а старший заслужений протоієрей є тільки його помічником. Він був понижений і ображений о. Борисом, коли влаштувалися соборні служби, о. Борис ставав предстоящим, а двох протоієреїв ставляв по боках і давав їм в грубій формі свої накази. Все те бачили вірні, стали про те говорити і зареагували на такий ненормальний стан своїм відходом від парафії, а сам він також перестав ходити до церкви. Крім того йому шкода зробилося тих людей, що опинилися в наслідок того поза церквою, без духовної опіки, і він, на їхнє прохання, погодився ними опікуватися. Звертаючись до мене, сказав, що коли підчас візитації Мельборну арх. Іваном він звернувся до мене з запитом, чи буде заведений порядок в парафії, «ви не звернули ніякої уваги і нічого не зробили, взагалі влад. Іван не поцікавився ближче мною, моїм життям і моїми стремліннями. Ото головні причини, що штовхнули мене покинути вашу Церкву». Коли я запитав, чи то вже остаточне і безповоротне його рішення, відповів, що ні, що він ще передумає своє рішення і якщо будуть створені сприятливі умови для його праці, він готовий включитися в Мельборнський причт, тільки тоді, як настоятельство обійме о. прот. І. Винницький; при тому висловив надію, що при зміні настоятеля вірні, які відійшли від парафії, повернуться назад. На закінчення розмови я запропонував о. Буртанові взяти участь в нараді духовенства, на що він погодився.

На другий день відбулася нарада священників, на якій о. Буртан повторив усе, сказане раніше мені. О. Винницький категорично відмовився від настоятельства, навіть у тому випадку, якби вл. Іван і ВЦУ змушували

його до того, а то з двох причин: перша, що організатором парафії був о. Борис Стасишин і найбільше потрудився для неї і тому він має повне право, юридичне і моральне бути її настоятелем і не бачить ніяких підстав замінити його іншим настоятелем, а друга причина є та, що він (о. Винницький) вже старий, слабого здоров'я і сполучити тяжку працю на фабриці з настоятельством йому фізично не під силу. Бути ж помічником о. Бориса він не відмовляється і в тому не бачить для себе ні пониження, ні образи. Така резонна відповідь о. Івана видно, пристидила о. Буртана, бо після довшої дискусії, він сказав, що вже передумав і рішив залишитися в нашій Церкві, тим більше, що в соборноправників служив лише один раз і ніякими зобов'язаннями з ними не пов'язаний. Третього дня я ще раз поїхав до о. Буртана, щоб дістати від нього остаточну відповідь. Там я познайомився з о. Ю. Зелінським. Випереджуючи мене, о. Зелінський запитав о. Буртана: «Ну, що ж, о. Дмитре, ви таки залишаєте нас?» «Так.» відповів о. Буртан. «А може ще передумаєте?» «Ні, вже тяжко мені йти проти переконань і власного сумління.» «Дуже шкода», сказав з огірченням о. Зелінський і ми вийшли з о. Буртаном з хати. На автобусовій зупинці зайшли до мілк бару і о. Буртан на своїй заяві про видачу йому відпускнуї грамоти написав: «Відкликаю заяву», підпис і дата. На прощанні сказав мені, що в неділю він поїде ще до соборноправницької церкви, щоб забрати свої речі і на тому з ними кінчає. Просив вітати вл. Івана й передати вибачення з приводу його необачного вчинку.

Через два тижні написали з Мельборну, що о. Буртан своєї обіцянки не додержав і перейшов до соборноправників вже зовсім. Видно, вони таки його перемогли, переконали, а скоріше всього соблазнили обіцянкою єпископства. Жадних санкцій до нього не було застосовано.

Там він зараз же одягнув митру і зробився великим благовісником. Про його діяльність до єпископства нічого не знаю. Надходили з Мельборну чутки, що він часто зустрічається з вл. Сильвестром і разом укладають пляни поєднання. Існує навіть таке припущення, що о. Буртан їхав на хіротонію за тихою згодою вл.

Сильвестра.

На сесії Єпарх. Ради в грудні 1955 р. вл. Сильвестр так дослівно схарактеризував Доната: Донат не достойний єпископського сану, він негідник, розпусник і п'яничка, з бару ніколи не вилазить. Це ж тільки невеликі штрихи про нього, а якби розказав все, що знаю, то ви ахнули б!

Священик Анатолій Стришинський приїхав до Австралії в серпні 1949 р. і з мого доручення обняв настоятельство св. Покровської парафії в Сіднеї, що була мною організована на початку 1949 р. Початково богослуження відправляв в робочому таборі Рідженс Парку. З моїм переїздом з Кенбери до Сіднею в другій половині 1950 р. і перенесенням осідку парафії до Сіднею на Албїон стр. 1. січ. 1951 р. о. Стришинський того ж року перед Великоднем добровільно відмовився від настоятельства під тим предлогом, що йому доїжджати що неділі з Кабрамати до Сіднею за далеко. На четвертому тижні Великого посту 52 р. о. Стришинський приїхав до мене і заявив, що звернувся до нього вл. Сергій і просив допомогти йому в богослуженнях в Ліверпулі і разом з тим бути секретарем в управлінні БАПЦ і що він дав свою згоду арх. Сергієві. Коли я запитав вл. Сергія що до пропозиції о. Стришинському, цей відповів, що не він просив, а сам Стришинський прийшов до нього, до церкви в Хрестопоклонну неділю і запропонував свої послуги, мотивуючи тим, що до Сіднею їздити далеко, а до Ліверпулю зручно й близько, крім того слов'янська Богослужба йому більше подобається, як українська. Про о. Стришинського написав я Митрополитові Полікарпові. Митрополит відписав, що якщо вл. Сергій потребує помочі о. Стришинського, нехай має її до приїзду Правлячого Єпископа до Австралії. До Арх. Івана о. Стришинський не зголошувався і щойно в жовтні 53 року подав прохання про видачу йому відпускнуї грамоти без зазначення, до якої Церкви і якого єпископа хоче належати. Арх. Іван викликав о. Стришинського і сказав, щоб він доповнив своє прохання вказанням Церкви і єпископа, до яких хоче належати. Він власноручно дописав в проханні «До БАПЦ в розпорядження арх. Сергія». Зі своєї сторони арх. Сергій також просив арх.

Івана відпустити йому о. Стришинського, як священника і канцеляриста. Не підозріваючи нічого, арх. Іван допустив помилку, видаючи на руки о. Стришинському відпускну грамоту, замість вислати її арх. Сергієві. Одержавши грамоту, о. Стришинський просто пішов до соборноправників. Арх. Сергій, за ошукання двох єпископів і самочинний перехід до соборноправної групи, заборонив о. Стришинському священослуження (гл. Церковні Вісті, грудень 1953, стор. 2). Заборона до цього часу з нього не знята. Служить він на Редферні, одягнув митру, і в свій час ходили чутки в Сіднеї, що він є поважний кандидат на соборноправного єпископа. Цілком можливо, що заборона перешкодила йому в тому.

Прот. Василь Коломийців-Майданський, старий емігрант в Польщі, висвячений, здається, в 1942 р. Серафимом Берлінським. Був адміністратором українських православних парафій в Німеччині (?) в юрисдикції Російської Зарубежної церкви. Я особисто знаю його з Німеччини як страшного ворога автокефалії Української Правосл. Церкви. Приїхавши до Австралії в 1950 році він зголосився до мене з проханням прийняти його до УАПЦ в Австралії і предложив відпускну грамоту, видану йому в 1947 р. митр. Серафимом Берлінським, в якій було зазначено, що з приїздом його до якоїсь за океанської країни мусить зголоситися тільки до єпископа Руської Заруб. Церкви. Його прохання і відпускну грамоту я відіслав до Митрополита Полікарпа. По двох місяцях Митрополит прислав назад його грамоту з відповіддю, що зібравши про о. Коломийцева відомості в Німеччині, ствердив, що він людина аморальна, гіркий п'яниця і не представляє з себе ніякої вартости, а тому відмовляється прийняти його в клир УАПЦеркви. Тоді о. Коломийців пристав до вл. Сильвестра, обняв настоятельство в Редферні і за регулярне п'янство нагороджений митрою. Дальша його праця проходила на Ваших очах, тому не буду описувати його «подвигів». В цьому році виїхав до Америки. Був теж довший час кандидатом на єпископа, але ізза скандалу в п'яному виді втратив ласку соборноправників.

Оте найголовніше, що мені відоме про соборноправних священників. Зрадливість, ошуканство, безпринципо-

вість, авантюризм і карієризм є суттю їхнього морального змісту.

Протопресвітер А. Теодорович.

Ось коротке і схематичне наświetлення ситуації і ґрунту в Австралії, на базі якого було намагання за всяку ціну ще до Собору перевести спробу молитовного єднання з соборноправниками, чи вірніше не поєднання, не утворення одної УАПЦеркви в Австралії, а за кожну ціну гвалтовно втиснути соборноправного єп. Буртана вікарієм і головою консисторії в нашу церкву, бо як пізніше виявилось, тим, які найбільше кричали про поєднання та утворення єдиної УАПЦ в Австралії, було абсолютно байдуже, чи буде одна УАПЦ в Австралії, чи буде їх десять, щоб тільки о. Буртан був вікарієм та головою Консисторії.

ТРАГІЧНІ ПОДІЇ В УАПЦ В АВСТРАЛІЇ за останніх 14 місяців

Твердження, що в якійсь точці земної кулі сталося фактичне, а не лиш деклароване, молитовне поєднання нашої УАПЦ на чужині з т. зв. соборноправним релігійним угрупованням на чужині — таке твердження є фантазія. Фактичного молитовного поєднання ніде не було й немає до сьогодні. Паризька ухвала з 7. 8. 55 р. це лиш глибоке і правдиво християнське прагнення чесних людей навіть ціною жертв покінчити з розламом всередині УАПЦ і об'єднатися всім під одним омофором. Мета свята, але людські прагнення справа одна, а їхнє здійснення справа інша.

Шляхетним бажанням була ідея створення Першої Української Митрополії в США в 1949 р. Владиками: митр. Іларіоном, арх. Богданом і єп. Орестом, (Черняком з Закарпаття) для об'єднання всіх православних українців в США; що ж вийшло з того? Життя внесло свої корективи і Митрополія розпалася, бо не було ґрунту для неї. Адже ж і ООН теж мають християнську ідею зробити людину і нації вільними, та декларація прав на папері — одна справа, а здійснення справа інша. Теж і Паризька ухвала з 7. 8. 55 р. є тільки бажанням об'єднання, тоді, коли фактичного об'єднання ще не було ніде, бо ж як був вл. Григорій головою соборноправної

церкви, так і залишився до цього часу. Ніякого об'єднання він не бажав і не бажає.

Твердження, що в Європі сталося дійсне поєднання, є непорозумінням, бо там було не об'єднання, а приєднання залишків поодиноких православних українців, які ще лишилися поза УАПЦ на чужині. Всі чільні люди з духовенства і вірних, вся основна маса бувших соборноправників ще довго до Паризької Ухвали вже була приєднана й перебувала під омофором Вп. Митр. Ніканора.

В Європі Паризька Ухвала тільки оформила й підтвердила той фактичний стан, який вже там був і об'єднуватися вже не було з ким. Не чули ми, щоб будь хто з соборноправників в Європі претендував на становище вікарія, чи голови Консисторії, на місця в Митрополічій Раді, чи заступника Митрополита, висував би певні умови чи ультимати.

Правдивість цього стану підтверджують і офіційні документи в журналі «Рідна Церква», в. ч. 2. 1954, де зазначено, що з соборноправної єпархії в Німеччині існує лише одна парафія з 38 вірними і о. Явдасем настоятелем. І сам ЙВп. митр. Ніканор стверджує те в письмі до одного з членів Єпар. Ради:

« Додаю до цього листа комунікат наш про церковний мир з арх. Григорієм. Це для того, щоб у світлі моїх пояснень могли Ви застановитися над думками, що містяться в ньому. Вся ця справа для Європи мало актуальна, бо тут тепер грасують Явдась і Бачинський, для яких бунт і розвал церкви є самоціллю. Сумніваюся, чи вдасться прововоді УАПЦ «соборноправної» опанувати становище. . . За далеко! Натомість а к т у а л ь н а с п р а в а в С Ш А т а А в с т р а л і ї ».

Отже спроба реалізації Паризької Ухвали, цебто реального молит. поєднання з рел. групою соборноправників могло статися лише в США та Австралії. Тому ж, що з США не було й натяку на таку спробу, то першою і єдиною в світі точкою спроби поєднання стала Австралія. Отже УАПЦ в Австралії стала об'єктом експериментування, над яким цілий український православний світ мав переконатися, чи дійсне, а не лиш декларативне поєднання оздоровить і укріпить святу ідею єднання,

з соборноправниками під одним омофором, чи навпаки, така спроба єднання стане отрутою, загибллю вже для самої УАПЦ в Австралії.

Про теж саме й писав і суворо остерігав УАПЦ в Австралії найвищий зверхник УАПЦ на чужині ЙВП митр. Ніканор, кажучи:

«Що до Австралії, то прийняття участі в церковному житті її вимагає тепер особливого напруження думки. Це особливо трудно тому, що на такій віддалі обриси форм і навіть суть цього життя тратить виразність. Для мене деякі речі здаля зовсім незрозумілі». І далі вже цілком ясно: «Все це не повеління мої, а лише поради й побажання. Мені не видно звідти, як буде краще для Вашої Церкви. Якщо вбачаєте десь «лукавство, то блюдите, яко опасно ходите», щоб не наступила в церкві спокуса».

Як ще ясніше можна остерігати? Хіба автори Паризької Ухвали мали на меті поєднання з соборноправниками за всяку ціну, за любі жертви? Хіба вл. Митр. Ніканор н а к а з у в а в нашій Церкві: «Єднайтеся! Єднайтеся любою ціною, навіть загибллю власної церкви, але єднайтеся!»

Ні, такого наказу не було! Що так зрозумів Правлячий Єпископ Австралійської Єпархії вл. Сильвестр Паризьку Ухвалу і поради вл. Митр. Ніканора — то інша справа, але весь сенс цих документів в тому, що вони в схематичній формі кажуть:

«Коли в Австралійській УАПЦеркві є міцний ґрунт, сприятливі умови, одностійність духовенства і вірних, розуміння і прагнення всього стада Христового до єднання, то єднайтеся во славу Христа, а коли того немає, коли в Австралійській УАПЦеркві може статися хвилювання, спокуса, розбрат і панування зла — стримайтеся, підготуйте раніш сприятливий ґрунт, докладно з'ясуйте вірним добро і користь святої мети єднання для слави УАПЦ і тоді оформлюйте єднання. І коли б цей перший експеримент спроби поєднання припав на сильну і з глибоким корінням в міцному ґрунті, Церкву, коли б ця доля припала на УАПЦ в США, чи Г-П Канади, то така спроба для цих Церков, була б хоч прикрим і неприємним, але лише малозначним епізодом в житті їх»

ніх церков. Для УАПЦ в Австралії ін'єкція спроби поєднання так грубо впорснута в тіло Церкви, стала цею отрутою, яка стрясла до основ життя церкви в Австралії і кинула її на краєчок прірви.

ДРАМА В АВСТРАЛІЙСЬКІЙ УАПЦЕРКВІ

Стався з УАПЦ в Австралії, нечуваний і безприкладний в світі абсурд: для того, щоб об'єднати невелику групу соборноправників, яка йшла до своєї природної смерті (точнісінько так, як в Європі) і замазати цю щілинку в українській православній будівлі, треба було зовсім розколоти і знищити цілість своєї власної церкви. Щось для здорового розуму незрозуміле.

Було б дуже великою і трагічною помилкою вбачати в діях і поступованні Правлячого Єпископа в Австралії Арх. Сильвестра злу волю, бажання зла своїй церкві, свідомий намір розвалити її, чи навіть нанести найменшу прикрість. Ні, ми не маємо підстав до цього, навпаки, ми можемо думати, що вл. Сильвестр мав і має найщиріше бажання добра нашій церкві, єдності і любови між православними українцями. В безмірній любови вл. Сильвестра до своєї церкви, — не може бути сумніву, але трагедія нашої церкви в тому, що ця любов нагадує палку любов велетня до маленької пташки, який так сильно притиснув її до свого серця, що задушив пташку. Є два вирази в зверненні вл. Сильвестра з 20. 6. 56 р., які розкривають всю суть трагедії Австралійської Церкви за останніх 14 місяців Жадних інших пояснень ці вирази не потребують. Владика пише:

«Все лихо полягає в тому, що члени Консисторії, деякі з духовенства, а за ними й частина мирян, будучи позбавлені здібности зрозуміти моє поступовання в справі церковного поєднання, — стали на воєнну стопу». . . І далі: «Але члени Консисторії УАПЦ в Австралії та деяке духовенство й частина мирян, (вже на початку згадано) уперто-плутано проти єднання, цебто, вони не проти, але. . . цих «але» так багато й такі вони формалістично-обскурантні та обмежені, а тому вбивчі, що руйнують всяку можливість думки про розумне і любовне єднання».

І як виявилось пізніше, не тільки члени Консисто́рії а вся наша церква в Австралії, за винятком 1 парафії, позбавлена здібности зрозуміти наміри, прагнення й поступовання свого Архипастиря до самого останнього дня. Бо ж людський розум не може збагнути, як можна на будь яку справу починати з кінця! Як можна будувати хату, починаючи з даху, а не фундаменту? В тому ж саме і полягає вся трагедія спроби поєднання в Австралії, що зачалася вона не від початку, а від кінця.

Події в Австралійській УАПЦ саме так і зачалися. Пригадаймо факти і накреслимо схему подій за останній час.

Ще в неділю, 4. 9. 55. р. в деяких церквах Австралійської Єпархії лунали з амвонів проповіді пастирів, в яких вірні парафій застерігалися вл. Сильвестра (на підставі звернення його «До церковного поєднання») від облудних і приховано ворожих намірів в 9 пунктах о. Буртана, де дослівно зазначено, що «всякий, хто виявить молитовне єднання з соборноправниками — визнаватиметься всіми українцями за належних до партії СЗСУ, як нагло в наступну неділю, 11. 9. 55 р. цей же автор, наш Арх. Сильвестр оголошує цього самого облудного і приховано-ворожого о. Буртана своїм вікарієм: «Вже там десь. на хвилях океану їде мій вікарій, єп. Донат». . .

Як бачите, кінець завершився, а початку так і не було. Дах збудований, а стіни та фундамент забуто підвести під дах, бо ж слово «вікарій Правлячого Єпископа» означає, що «єпископ поставляється в церкві, для церкви, по обранню церкви, на припоручення і прохання церкви». Виходить, що ніби о. Буртан був висунутий нашою Консисто́рією на кандидата в єпископи нашої церкви, затверджений Єпархіяльною Радою і рекомендований Собору а наш Собор після затвердження, надсилає о. Буртана на висвяту до США і ось: «вже там десь, на хвилях океану їде вікарій Правлячого Єпископа». . .

То як же Консисто́рія, чи будь хто інший, могла зрозуміти і поділяти поступовання свого Архипастиря, коли Архипастирські уявлення і мрії примушуються приймати за реальність?

Коли ж можна будувати уявленнями дах, то чому ж не можна таким же чином будувати і стіни без фундаменту?! Стінами фантастичного замку поєднання є цей комунікат Єпископської Ради, який допровадив керівництво до цілковитого абсурду; береться абсолютно чужа й ворожа нашій церкві людина, якою є соборно-правн. еп. Буртан, що нічого спільного з нашою церквою не має, але чомусь в «Комунікаті» називається «вікарієм і заступником Правлячого Єпископа і утворюється «Єпископська Рада». . . Така фантастична «Єписк. Рада» намагається робити конкретні заходи, приказуючи духовенству нашої церкви відбути спільне Богослуження з чужою нашій церкві особою, невідомо чому названою «вікарієм і заступником Правлячого Єпископа».

Більше того, знаючи наперед, що ця Єп. Рада не є ні законною, ні реальною, але бажаючи зробити її такою, дається таємний від законного керівництва церкви наказ, не офіційний, а довірочний лист, в образливій для ієрейської гідності формі, настоятелеві в Аделяїді о. Петрові Грушецькому про спільне Богослуження з ворожою нашій церкві людиною. Мета проста, але шкідлива для нашої церкви. Грізним окликом примушувати підлеглого відбути незаконне спільне Богослуження, щоб у майбутньому мати прецедент, цим же незаконним чином, примусити інших настоятелів до спільного Богослуження з чужим єпископом, щоб можна твердити з подиву гідною непримиренністю, що поєднання можна робити від кінця, а не від початку.

Коли законне керівництво нашої церкви обране і затверджене Собором каже, що воно не може мрії і уявлення навіть Правлячого Єпископа приймати за реальні, що в нашій церкві ніколи не було й немає ніякого вікарія, ніякого еп. Буртана, чи Доната, що це вопіюще беззаконня, що ні духовенство, ні вірні нашої церкви не знали й не хочуть знати ніякої Єпископської Ради, що нарешті Собором вже обрано і затверджено законне вище керівництво Церквою: Правлячий Єпископ, Єпархіальна Рада і Консисторія, — то виявляється, що таке зауваження про неправне поступовання Правлячого Єпископа, є ніщо інше, як «нетерпиме дике відношення, дискредитація Архипастиря», позбавлення мене пра-

ва Правлячого Архипастиря» і т. д. З цього моменту й починається останній акт трагедії, який кинув нашу церкву на край прірви.

ОСТАННІЙ АКТ ТРАГЕДІЇ

Немає можливості аналізувати ці неправні і заперечуючі морально-християнські акти вл. Сильвестра, які відбулися протягом останніх 14 місяців. Про ці факти списані гори паперу, вони відомі найтемнішим із вірних, вони відомі поза межами Австралії. Можна лише нагадати про деякі з них, як напр. 1. вимога від настоятеля копій приватного листування, 2. поділ священослужителів на західняків-волиняків та східняків, 3. прилюдна образа настоятеля, названого «мало розвинений ієрей» 4. прилюдна образа найпочеснішого із усіх ієреїв Австралії, Голови Консисторії Церкви, митр. прот. о. Винницького, 5. неправне і дивне ставлення до офіційної документації нашої церкви, 6. утворення неправної Канцелярії Архiepіскопа Сильвестра, 7. тенденційна інформація в цивільній пресі Австралії про висвяту о. Бургана на «соборноправного» єпископа, 8. неповна інформація духовенства і мирян про листування з найвищим Зверхником нашої Церкви Вл. Митр. Ніканором, в якій (інформації) не згадується частини листа некорисні для соборноправників і підкреслюються ті, якими можна необізнаного читача ввести в блуд і т. ін. Якою іронією звучать слова Арх. Сильвестра, коли Він, вимагаючи від керівних органів Церкви безоглядного послууху в своїх неправних діях, каже: «Я однак завжди незмінно прагну й дотримуюся субординації, бо звик до сталої дисципліни»

Отже, дисципліна, яка базується на законах нашої Церкви, як виявляється, обов'язкова лише для всіх інших і зовсім необов'язкова для Правлячого Єпископа, який приймав участь у затвердженні цього закону. Найбільший у світі деспот, коли видає певний закон, то в першу чергу цим законом він обмежує себе, тому, що тільки так можна домогатися від підлеглих «субординації» і дисципліни.

І ось замість того, щоб переглянути власні дії і поступовання, щоб виправити й ліквідувати свої неправні дії

Правлячий Єпископ стає на легкий, але небезпечний шлях, — шлях репресій.

Три роки тому назад, на I. Соборі в Австралії, перед обранням Вищого Керівництва УАПЦ в Австралії, один із Ієреїв сказав дослівно:

а. «Горе буде тій церкві, коли Керівництво занедбає довіря Собору і власні бажання і примхи — поставить понад повеління Собору.»

б. «Горе тій церкві, коли пиха, амбіція і жадоба сумнівної слави переважатиме й пануватиме понад законами Христової науки, де смиренність, покора, любов і лагідність є основним і наріжним каменем в керуванні церквою.»

в. «Горе тій церкві, коли Керівництво її потоптавши закони Церкви, буде керувати в ній карами, — замість справедливости, санкціями, замість законности, терором — замість християнської любови і смирення.»

Як виявилось пізніше, слова ці були пророчі.

Цей останній період драми в нашій Церкві датується точно «Архипастирським зарядженням» від 4. 8. 56 р.

Трапилося щось неймовірне й безприкладне у церковному житті, що нагадає часи терору духовенства прокурорів Св. Синоду московської церкви Победоносцева і Саблера.

Без жадних реальних підстав, потоптавши §§ 46 — 47 Статуту власної церкви, голословно твердячи про «зневагу Архипастиря» і не наводячи буквально жадного конкретного перевіреного факту, що легко міг би зробити § 46 і 49 власної церкви, — за ці всі неперевірені й гадані провини, забороняється в Богослуженні і в виконанні треб трьох ієреїв і знімається з Голови Консисторії о. Винницький.

Мало того, найголовніша перлина цього зарядження, не в цих карах ієреїв і мирян, а ось у якому вислові:

«Сподіваюся, що санкції вжиті мною, послужать о сторогою для багатьох, хто свідомо, чи несвідомо діє на шкоду УАПЦ, підриває її авторитет, авторитет Ієрарха і дає негідний приклад для молоді. Основуючись на Апостольських правилах, я міг би покарати значно суворіше і більшу кількість осіб»

(підкреслення моє І. П.). — Цей вислів є найголовнішою підвалиною всього «зарядження». На мові військовій це зветься масовою психологічною атакою, а на мові політиків масовим терором. Що це значить «послужить осторогою для багатьох». Покарані три ієреї — вважається малою кількістю. Отже треба було покарати вдвоє, втриє більше, цебто 6, або 9 ієреїв, а тому що в усій Австралійській єпархії нараховується лише 11 ієреїв, то до заборонених ще можна заборонити не більше 8. Тому, що заборонені священники не мають права духовного обслуговування вірних, то всю Австралійську єпархію всю Австралійську УАПЦ, треба передати незабороненим, цебто соборноправним священникам обслуговувати православних українців на чолі з соборноправн. еп. Буртаном.

Рік тому парафія в Перті подавала на 2. Сесію Єп. Ради варіант, як мають захопити в свої руки оня група соборноправників в Австралії всю нашу Церкву тут, але виявляється, що є більше простий і раціональний варіант.

Яке обурення і протести викликало це зарядження від 4. 8. 56 р. всієї нашої Церкви в Австралії (за винятком одної парафії), — відомо всім.

І не тільки обурення і протести, а й зречення свого Архипастиря і передання влади над парафіями Митр. Ніканорові та Консистерії до 2-го Собору.

Цей спонтанний протест і відхід від духовної опіки вл. Сильвестра майже всієї Церкви, як Господнє веління зберіг Церкву.

Про дальші заходи й поступки вл. Арх. Сильвестра тяжко й боляче згадувати. Можна лише перелічити деякі з них:

1. Вже 23. 8. 56 р. з'являється «Архипастирське зняття Санкцій», яке викликало ще більше обурення, ніж попередні санкції, бо ще більше поглиблюється жорстока несправедливість.

2. 7. 8. 56 р. з'являється нове «Архипастирське повідомлення», в якому абсолютно невіддільні вл. Сильвестрові і нічого спільного з ним не маючі два священники позбавляються настоятельства, одного з них оголошується «сектантом» (тому що в документі помилково було надруковано «і вся свята Тройця» місто «і його

Свята Тройця») позбавляються і настоятелі і їх парафії права бути на церковному Соборі, підбурювання вірних цих парафій на своїх душпастирів, щоб внести розбрат, розбиття і ворожнечу в парафії.

3. Остання подія перевершує все. Є нею «Архипастирське послання во ім'я єдності» (слова Владики):

«Прагнучи всім серцем єднання, а тим самим і звеличання УАПЦ», і далі в справі церковного поєднання в Австралії, Владика пише: «Я твердо вірю в те, що до поєднання УАПЦ дійде! Нарід український один, УАПЦ мусить бути для того народу єдина» І ось ради цих засад і принципів єднання і утворення єдиної УАПЦ в Австралії, Владикою дається благословення відривати від стало існуючих парафій частинки незадоволенних, які зовсім природно знайдуться в кожній парафії, доповнювати групками соборноправників і утворювати рівнобіжні конкурентційні, ворогуючі дві парафії. І то в ім'я єдності, в ім'я утворення УАПЦ! Щось таке важко зрозуміти.

Як ці жахливі події могли статися — є для мене не розв'язаною загадкою. Можна лише припускати, що то вплив нових дорадників Владики, цих новоспечених смердякових Достоевського, чи українських хомів з «Ой не ходи Грицю», — яким добробут, спокій і скріплення нашої УАПЦ є болючою скипкою в тілі, саме ці дорадники, злі сили, опутали і зв'язали волю Владики. Може вл. Сильвестр не мав наміру нищити власну Церкву, та Церкві від того не легше.

Останній акт драми закінчений. В наслідок трьох річного керування Церквою Правлячим Владикою Сильвестром маємо цілковите розбиття і розвал УАПЦ в Австралії; маємо 2 рівнобіжні Собори, маємо злобу, ненависть і люту ворожнечу між православними українцями. І робилося все це в ім'я єдності, в ім'я утворення єдиної УАПЦ в Австралії! Правдивий, хоч і трагічний вислів каже: «Добрими намірами прокладений шлях до пекла». Для нашої святої і многострадальної УАПЦ в Австралії відкривається нова сторінка страждань і тільки терпінням, любов'ю, і всепрощенням Господь наш Ісус Христос допоможе нашій Церкві вийти на світлу путь.

УХВАЛИ ЄПАРХІЯЛЬНОЇ РАДИ УАПЦ
в Австралії
в справі утворення Об'єднаного Проводу УАПЦ
у Вільному Світі

На першій Сесії 25 – 27. 12. 54 р. Єп. Рада, заслухавши доповідь прот. В. Соловія про сучасні завдання нашої Церкви в країнах розселення української еміграції та у відношенні до поневоленої Батьківщини, стверджує:

1. Незмінність завдань УАПЦ в обсязі оборони й ґрунтування права українського православного народу на незалежне автокефальне існування його праїдної Святої Української Православної Церкви, та оборону її догматично-канонічної чистоти й повноцінності.

2. Передумовою успішного виконання вищенаведених завдань Єпархіяльна Рада вважає утворення спільного для всіх нині існуючих і діючих краєвих і загальноеміграційних Українських Церков і єрархічного проводу Собору Єпископів, очоленого одним Кіріархом.

3. Закликає Митрополітальні Ради УАПЦ на еміграції, УПЦ США й Канаді, і з синівською пошаною просить Єпископат цих Церков, усунути всі перешкоди до згаданого об'єднання і обрання спільного проводу в найкоротшому часі.

4. Визнає доцільним розмежування в Вищому Об'єднаному Проводі завдань територіяльної опіки на всіх теренах нашого розселення та завдань еміграційної натури, спрямованих на майбутнє в Батьківщині.

5. Звертає увагу на потребу пильного стеження й вивчення сучасного стану церковно-православного життя на Батьківщині та нашої готовності в слушному часі спільно з визволеними з-під чужої церковної зверхности братами, стати до відбудови УАПЦ у вільній Батьківщині.

На другій черговій Сесії в цій же справі Єп. Рада ухвалила:

1. Єпархіяльна Рада підтверджує своє попереднє ставлення до справи створення Єдиного Церковного Проводу усіх українських Православних Церков у вільному світі, висловлене на попередній Сесії та передане до відома на

шій Митрополії та Митрополіям братніх Церков США і Канади.

2. Вітає ухвалу Собору Єпископів У.П.Ц. в США, з 8-9 серпня 55. р., в справі відбування періодичних конференцій Митрополитів українських Церков, та створення постійно діючого дорадчого органу для таких конференцій, — як перехідний етап до створення Вищого Єдиного Проводу Українських Православних Церков у Вільному світі.

Слово істини Святої Соборної
Апостольської Церкви, тут го-
лошене, посвідчую і благовіс-
тити його благословляю

✙ Архієпископ Сергій.

СОБОРНЕ ПОСЛАННЯ

до Всечесного Духовенства і Боголюбивих Вірних
Святої Української Автокефальної Православної
Церкви в Австралії й Новій Зеландії.

Улюблені у Христі Брати і Сестри,
Пастирі і Паство Українська!

Бог мира і Отець щедрот великої
поради своєї Ангела, що спокій
подає, послав нам.

Ірмос Різду Христовому

Ми, слуги і посланці Ваші, що числом 43 зібралися, від усіх звинятком одної, парафій нашої церкви, на Другої Соборі, скликаному за приписами Статуту Церкви Першим її Собором схваленого, з благословення Первоієрарха нашого Високопреосвященнішого Митрополита Ніканора, з участю Його Делегата Всечесного Отця Протопресвітера Ананія Теодоровича та в присутності Предстоятеля братньої нам Білоруської Автокефальної Православної Церкви Високопреосвященного Архієпископа Сергія, випросивши в спільних з ним молитвах благодатню поміч Святого Духа, відбули триденні наради наші в днях 29. 30. і 31. грудня, Року Божого 1956. у м. Мельборні.

В тайнах Святої Сповіді і Причастя душі наші освятивши, покінчили ми в однодумності працю нашу і звертаємося до всіх Вас з оцим нашим соборнобратнім Посланням:

Улюблені! Важкі випробування послав Господь нашої Церкві в останніх роках. Забрало однодумності в проводі церковному так далеко, що Владика наш Високопреосвященний Архієпископ Сильвестр покинув стерно Церковного Корабля, відійшов від Першим Собором встановленого ладу в Церкві, і, не зважаючи на наші просьби, не схотів стати з нами до спільного соборного діяння.

Відкинувши наше запрошення і не бажаючи дати звіт Соборові зі свого проводу Церкви, Високопреосвященний Архієпископ Сильвестр у спілці з дво-

ма священниками та гуртом мирян, що нашу Церкву покинули, або ніколи до неї не належали, скликав своє зібрання церковне, безправно собором назване.

Цей останній чин правлячого Єпископа нашої Церкви, подібно як і попередні нерозважні починання його, що велике згіршення та неспокій в життя церкви внесли, глибоким смутком наповнили наші серця.

Тому з тяжким болем і жалем усе сумлінно розваживши, однодушно і однозгідно розсудили ми, що несучи відповідальність за соборно встановлений лад у церкві, не сміємо надалі залишати стерно Церковного Корабля у надміру розхитаних руках престарілого та численними спокусами оточеного обранця Першого Собору нашої Церкви, Високопреосвященного Архiepіскопа Сильвестра, який виявився неспроможним достойно нести тягар Архiepістирського проводу і тому одногосно ухвалили: надані Високопреосвященнішому Архiepіскопові Сильвестру повноважність Правлячого Єпископа Єпархії в Австралії та Новій Зеландії відкликати.

Повноеласті ці спочивають тепер у руках Найдостойнішого Предстоятеля нашої Церкви Високопреосвященнішого Митрополита Ніканора, під омофором якого разом з усією Українською Автокефальною Православною Церквою знаходиться автономна її частина – наша Церква в Австралії і Новій Зеландії.

Коли Високопреосвященний Митрополит схоче поставити собі до помочі в нашій Церкві єпископа-вікарія в порозумінні з обраною Собором Єпархіяльною Радою, то ми з любов'ю прийемо його. До цього ж часу, на всяку потребу єпископської опіки на місці, прирік нам любовно, на просьбу нашу, Високопреосвященний Найдостойніший Гість нашого Собору Архiepіскоп Сергій, таку поміч і опіку нам подавати.

Улюблені брати і сестри! «Нехай не тривожиться серце ваше» (Іоан 14, 1). Навчаючи, навчить нас Господь, смерті ж духовній не віддасть нас.

На порозі величнього свята Народження Спасителя нашого, «Великої Поради Ангела, що мир приносить душам нашим» переболіли ми смутки наші, щоб оновленими устами славословити Чоловіколюбця Христа. Знаємо бо з Апостолом, що «Господь кого любить, того й карає, а б'є кожного сина, якого приймає». І ще «Всяка кара в теперішній час не здається потіхою але смутком, та згодом для навчених нею приносить

спокійний плід праведности» (Євр. 12, 6, 11 .)

Все випробовуючи, тримайтеся доброго – повчає нас апостол. Немало випробувань та спокус пережили ми з Вами в останніх роках. До єдності і любови кликали на словах до нас з поза огради церковної, але розбрат і зневіру та ворожнечу сіяли між нами.

«Діточки, любимо не словом, ані язиком, а ділом та правдою!» говорить Св. Іоан Богослов в 1. Соб. посл. Іоана, 3, 18. – Підемо ж і ми за цею наукою Апостола любови, улюбленого учня Христового. Зберігаймо святість і непорочність Церкви Христової, «щоб не були ми малолітками, що хитаються і захоплюються від усякого вітру науки в людській омані, в лукавстві до хитрого блуду» (Єфес. 4, 14.)

Коли обмовляють нас, що не хочемо поєднання всіх віруючих синів нашого народу в єдиній Українській Православній Церкві, то на те відповідаймо: наша Свята Церква, як любляча Мати, прийме в обійми кожного, хто з чистим серцем, без укритих замірів і обраунків приїде до неї.

Але не може Церква наслідувати невластивих їй природі людських шляхів та способів, домовлювань «на паритетних засадах» з тими відламками церковної громади, що відколюлись від неї. Не можемо вносити торгів до Храму Божого. До всіх, хто прагне стати з нами на спільнім шляху до вічної правди, до спасіння душ наших, кличемо словами Апостола: «Неправду відкинувши, говоріть кожен правду до свого ближнього, бо ми члени один для одного.» (Єфес. 4, 25 .) «Не кажіть неправди один на одного, якщо скинули з себе людину стару з її вчинками» (Кол. 3, 9).

Не мудруваннями лукавими, а простими стежками слідом за Вєфлєємськими пастушками поспішаймо в святі дні Різдва Христового до Божественного Дитяти Христа і молимо Його, щоб благословив вінець нового Літа нашого від доброти Своєї. Щоб усе немичане в нас уздоровив, а вичерпане доповнив.

Благодать Господа нашого Ісуса Христа і любов Бога і Отця і причастя Святого Духа нехай буде з усіма Вами по всі дні життя Вашого. Амінь.

На доручення Собору підписали:

Протопрєсвітер
А. Теодорович

Протоієрей
І. Перелазний

Делегат Митрополії УАПЦ в Австралії

Голова Президії Собору

Мельборн,

Дня 31. грудня. Року Божого 1956.

II. ЧЕРГОВИЙ СОБОР УАПЦ В АВСТРАЛІЇ

Другий Черговий Собор

Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії, що відбувся в днях 29-31 грудня 1956. року в місті Мельборні з благословення Високопреосвященнішого Митрополита НІКАНОРА, при участі Його Делегата Всечесного о. Протопресвітера Ананія Теодоровича та в присутності Почесного Гостя Високопреосвященнішого Владика СЕРГІЯ, Архієпископа братньої Білоруської Автокефальної Православної Церкви в Австралії, складався з духовенства і представників від Парафій та Брацтв і Сестрицтв.

Поіменний склад Собору:

1. Протопресвітер Ананій Теодорович, Делегат Митрополії і Член Єп. Ради.
2. Митроф. Прот. Іван Винницький Голова Консисторії
3. Протоієрей Григорій Фомічевський — Заст. Голови Консисторії.
4. Протоієрей Віктор Соловій — Член Єпархіяльної Ради
5. Протоієрей Іван Перелазний — Голова Контрольної Комісії.
6. Священик Борис Стасишин — Член Єпархіяльної Ради
7. Протоієрей Сергій Шумський — Брісбен
8. Священик Петро Грушецький — Аделаїда
9. Священик Олександр Пігулевський — Блектаун
10. Інокентій Хом'як — Член Єпархіяльної Ради і Секретар Консисторії
11. Федір Гордієнко — Член Єпархіяльної Ради і Скарбник Консисторії
12. Михайло Гуляк — Член „ Ради
13. Федір Кудринський Член Єпархіяльної Ради
14. Василь Кандибко „ „ „
15. Василь Досенко — Член Контрольної Комісії

16.	Григорій Базалицький	Делегат від параф.	Блектавін
17.	Сергій Штефан	Делегат від	Параф. Ерісбен
18.	Юрій Грушицький	„ „ „	Сідней
19.	Сергій Цимбалюк	„ „ „	„
20.	Наталія Лясківська	„ „	Сестр. „
21.	Микола Густавський	„ „	Брацтв. „
22.	Юрій Скибінецький	„ „	Параф. Аделаїда
23.	Павло Чопенко	„ „	„ „
24.	Іван Кириленко	„ „	„ „
25.	Др. Іван Радомський	„ „	Брацтв „
26.	Дмитро Микитенко	„ „	параф. Джілонг.
27.	Семен Грабовський	„ „	„ Ньюборв
28.	Ярема Якубовський	„ „	„ Водонга
29.	Верещака П. Інж.	„ „	„ Мельборн
30.	Олександр Кліоновський	„ „	„ „
31.	Михайло Олійник	„ „	„ „
32.	Мгр. О. Престашевський	„ „	„ „
33.	І. Григоренко	„ „	„ „
34.	М. Баштаник	„ „	„ „
35.	Євген Буштедт	„ „	„ „
36.	Євгенія Катренко	„ „	Сестр. „
37.	Парубченко	„ „	Брацт. „
38.	Леонід Лагеревський	„ „	параф. Гобарт,
Тасманія
39.	Осип Степаненко	„ „	„ Крайсчерч,
Нова Зеландія
40.	Віталій Турчик	„ „	параф. Канбера
41.	Теодозій Бершак	„ „	„ Перт
42.	Дмитро Шабля	„ „	„ Перт
43.	Церковна Громада в Окленді делегата не вибирала,
а передала свій голос Прот. Григорію Фомічевсько-
му.		

ЗМІСТ

Передмова	Стор.
1. До Президії Собору УАПЦ в Австралії Ніканор, Митрополит УАПЦ на чужині	4
2. Розлам в УАПЦ та спроби його ліквідації Прот. Віктор Соловій	6
3. Короткий Нарис Практичної Спроби Молитовного Поєднання з т. зв. »Соборноправницькою« Групою в Австралії та наслідки цієї спроби Прот. І. Перелазний	42
4. Ухвали Єпарх. Ради УАПЦ в Австралії	65
5. Соборне Послання Протопресв. А. Теодорович Прот. І. Перелазний	67
6. Склад Собору.	70

ДРУКОВАНО В АВСТРАЛІЇ